Gamtotvarkos planas parengtas įgyvendinant Europos Sąjungos LIFE programos, Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos ir partnerių įgyvendinamą projektą „Meldinei nendrinukei tinkamų kertinių buveinių tinklo formavimas siekiant užtikrinti ilgalaikę jos apsaugą Lietuvoje" (LIFE MagniDucatusAcrola; Nr. LIFE15 NAT/LT/001024). | www.meldine.lt

NATURA 2000 TERITORIJOS
SAUSGALVIŲ II POLDERIO PIEVŲ
GAMTOTVARKOS PLANO
PAGRINDŽIAMOJI INFORMACIJA

Klaipėdos apskritis, Šilutės rajono savivaldybė

Rengėjas VšĮ Baltijos aplinkos forumas

Galioja 10 metų

Vilnius, 2017

Sausgalvių II polderio pievų gamtotvarkos planas	Strateginio planavimo dokumentas
Planavimo tikslas	Užtikrinti gyvūnų ir (ar) augalų rūšių bei gamtinių buveinių, kurių apsaugai išskirtos „Natura 2000“ teritorijos, išsaugojimą, išskiriant tvarkymo plotus ir numatant juose konkrečias apsaugos ir tvarkymo priemones
Projektas	„Meldinei nendrinukei tinkamų kertinių buveinių tinklo formavimas siekiant užtikrinti ilgalaikę jos apsaugą Lietuvoje” (LIFE MagniDucatusAcrola; Nr. LIFE15 NAT/LT/001024).
Projekto finansavimas	Projektą finansuoja Europos Sąjungos LIFE+ programa, Lietuvos Respublika, ir projekto partneriai
Planavimo organizatorius	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos
Plano rengėjas	VšĮ Baltijos aplinkos forumas Užupio g. 9/2-17 LT-01202 Vilnius Tel.: +370 5 213 8155 Faksas: +370 5 213 5068 info@bef.lt
Vykdytojai:	Dr. Žydrūnas Preikša Gintaras Riauba

I. TERITORIJOS BŪKLĖ IR ĮVERTINIMAS 4

1.1 TERITORIJOS PADĖTIS, RIBOS IR UŽIMAMAS PLOTAS 4
1.2 TERITORIJOS TEISINIS STATUSAS IR SVARBA 5
1.3 TERITORIJOS FIZINĖS-GEOGRAFINĖS SĄLYGOS 8
1.4 KRAŠTOVAIZDŽIO APRAŠYMAS 10
1.5 TERITORIJOS BIOLOGINĖS YPATYBĖS 10
1.5.1 LAUKINĖS AUGALIJOS YPATYBĖS 10
1.5.2. LAUKINĖS GYVŪNIJOS YPATYBĖS 12
1.6 ŽEMĖS IR GAMTOS IŠTEKLIŲ NUOSAVYBĖ IR NAUDOJIMAS 15
1.6.1 ESAMOS ŽEMĖVALDOS 15
1.6.2 ŽEMĖS ŪKIO INTENSYVUMAS IR JO POVEIKIS GAMTINĖMS VERTYBĖMS 17
1.6.3 TERITORIJOS MIŠKO IŠTEKLIAI 17
1.6.4 VYRAUJANČIOS REKREACINĖS FORMOS IR OBJEKTAI 17
1.6.5 MEDŽIOKLĖS IR ŽVEJYBOS YPATYBĖS 17
1.7 TERITORIJOS SOCIALINIAI IR EKONOMINIAI ASPEKTAI 17
1.7.1 TERITORIJOJE VYKDOMOS VEIKLOS, TEIGIAMAI VEIKIANČIOS PLANO OBJEKTĄ 17
1.8 EKOLOGINIS GAMTOTVARKOS PLANO OBJEKTŲ VERTINIMAS 17
1.8.1 PAŽEIDŽIAMUMAS IR STABILUMAS 17
1.8.2 RETUMAS 18
1.9.3. NATŪRALUMAS IR TIPIŠKUMAS 18
1.9.4. ĮVAIROVĖ 18
1.9.5. DYDIS IR FRAGMENTIŠKUMAS 19
1.9.6. TERITORIJOS SVARBA NULEMTA JOS PADĖTIES 19

2. GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI 20

2.1 GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLAS 20
2.2 GAMTOTVARKOS PLANO UŽDAVINIAI IR PRIEMONĖS 20
2.3. GAMTOTVARKOS METODŲ ALTERNATYVOS 22

3. GAMTOTVARKOS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS 23

4. GAMTOTVARKOS PRIEMONES ĮGYVENDINANČIOS INSTITUCIJOS IR JŲ FUNKCIJOS 31

5. IŠTEKLIŲ ANALIZĖ, LĖŠŲ POREIKIS GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONĖMS ĮGYVENDINTI IR FINANSAVIMO ŠALTINIAI 31

6. GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLINIMAS IR STEBĖSENA 32

LITERATŪROS SĄRAŠAS 34

I. TERITORIJOS BŪKLĖ IR ĮVERTINIMAS

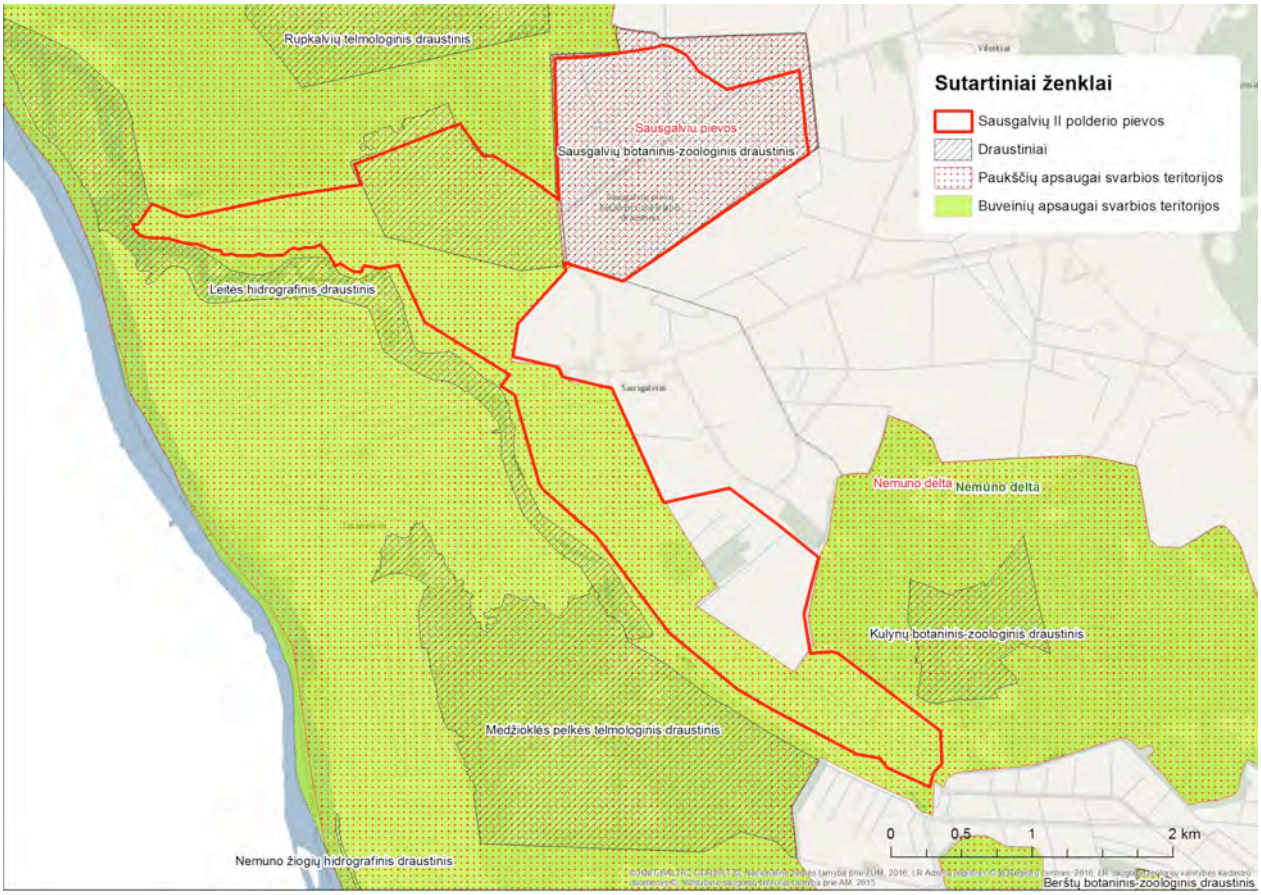
1.1 Teritorijos padėtis, ribos ir užimamas plotas

Sausgalvių II polderio pievos yra Lietuvos vakarinėje dalyje, Klaipėdos apskrities Šilutės rajono savivaldybės Šilutės seniūnijoje (1 pav.). Bendras teritorijos užimamas plotas yra 707,6 ha. Centrinio teritorijos taško koordinatės LKS-94 koordinačių sistemoje yra: 339032; 6129021.

1 pav. Sausgalvių II polderio pievų padėtis Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Teritorija apima dalį į šiaurę, vakarus ir pietus nuo Sausgalvių gyvenvietės nutolusias Sausgalvių II polderio (vasaros) pievų (2 pav.). Artimiausia gyvenvietė – Sausgalviai. Šiaurės vakaruose yra Žalgirių miškas, pietvakariniu pakraščiu teritorija ribojasi, bet nesusisiekia su Leitės hidrografiniu draustiniu. Visu vakariniu pakraščiu teritorijos dalis patenka į Nemuno deltos regioninį parką (toliau – NDRP). Šiaurinėje dalyje teritorija apima bemaž visą Sausgalvių botaninį-zoologinį draustinį. Atstumas iki kitų artimiausių gyvenviečių: Juknaičiai – 7,3 km, Pagryniai – 6,2 km, Rusnė – 6,7 km, Šilutė – 8,3 km.

2 pav. BAST, draustiniai ir kertinės miško buveinės Sausgalvių II polderio pievų ribose.

1.2 Teritorijos teisinis statusas ir svarba

Veiklą Nemuno deltos regioniniame parke, kuriame yra planuojama teritorija, reglamentuoja Nemuno deltos regioninio parko nuostatai, patvirtinti 1999 m. balandžio 29 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 490 Dėl regioninių parkų nuostatų patvirtinimo (Žin., 1999, Nr. 39-1227). Botaninių–zoologinių draustinių teritorijoje taikomi veiklos apribojimai, nurodyti Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų, patvirtintų 1992 m. gegužės 12 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 343 (Žin., 1992, Nr. 22-652; 2008, Nr. 44-1643), XLV skyriuje:

1) pagal LR Saugomų teritorijų įstatymą (Žin., 1993, Nr. 63-1188; 1995, Nr. 60-1502; 2000, Nr. 58-1703; 2001, Nr. 108-3902) žemės naudmenų, esančių botaniniuose–zoologiniuose draustiniuose, sudėtis keičiama tik pagal projektus, suderintus su Aplinkos ministerija;

2) miškai, esantys botaniniuose–zoologiniuose draustiniuose, tvarkomi, naudojami ir atkuriami pagal miškotvarkos projektus, suderintus su Aplinkos ministerija;

3) botaninių–zoologinių draustinių teritorijoje draudžiama:

o įrengti naujus naudingųjų iškasenų karjerus;

o keisti hidrologinį režimą, sausinti žemę;

o keisti upių ir ežerų vandens lygį;

o apsodinti miško laukymes, natūralias pievas ir ganyklas mišku;

o tręšti, kultūrinti natūralias pievas ir ganyklas, transformuoti jas į kitas žemės naudmenas;

o naudoti pesticidus;

o statyti rekreacinius pastatus;

o įveisti naujų rūšių gyvūnus ir augalus;

o statyti bei rekonstruoti statinius arba įrenginius, tiesti arba rekonstruoti kelius, vamzdynus, elektros tiekimo ir ryšių linijas, įrengti pažintinius takus, turistines trasas, poilsio ir transporto aikšteles, nesuderinus šių darbų su Aplinkos ministerija;
4) botaninių–zoologinių draustinių miškuose draudžiama:
o vykdyti pagrindinio naudojimo plynus kirtimus, sakinti miškų sklypuose, kuriuose auga saugomi medynai, augalų bendrijos, gyvena į Lietuvos raudonąją knygą įrašyti gyvūnai;
o dirbti miško ūkinius darbus neįšalus gruntui sklypuose, kur auga augalai tų rūšių, kurios įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą;
o vykdyti plynus kirtimus pelkėse, V, Va boniteto medynuose;
o sodinti medžius tų rūšių, kurios neatitinka miškų augimviečių;
5) žemės, esančios botaniniuose–zoologiniuose draustiniuose, savininkai ir naudotojai negali trukdyti lankyti saugomų objektų.
Specialius Nemuno deltos regioninio parko apsaugos, projektavimo ir statybų jo teritorijoje reikalavimus bei tvarkymo ir naudojimo ypatumus reglamentuoja Nemuno deltos regioninio parko apsaugos reglamentas, patvirtintas 2002 m. rugpjūčio 10 d. LR aplinkos ministro įsakymu Nr. 421 (Žin., 2002, Nr. 86-3720; 2007, Nr. 120-4929). Lankytojų veiklą planuojamoje teritorijoje reglamentuoja Nemuno deltos regioninio parko lankymo taisyklės, priimtos Nemuno deltos regioninio parko 2005-12-21.
Planuojama teritorija patenka į paukščių apsaugai svarbią teritoriją – Nemuno deltos regioninį parką. Ši PAST įteisinta 2004 m. balandžio 8 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 399 Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų arba jų dalių, kuriose yra Paukščių apsaugai svarbių teritorijų, sąrašo patvirtinimo ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų nustatymo (Žin., 2004, Nr. 55-1899; 2006, Nr. 92-3635). Teritorijos kodas Europos ekologinio tinklo NATURA 2000 duomenų bazėje – LTSLUB001. Šiame nutarime pažymėta, kad teritorijoje aptinkama europinės svarbos saugomų rūšių paukščiai: didieji baubliai (*Botaurus stellaris*), nendrinės lingės (*Circus aeruginosus*), pievinės lingės (*Circus pygargus*), jūriniai ereliai (*Haliaeetus albicilla*), švygždos (*Porzana porzana*), plovinės vištelės (*Porzana parva*), griežlės (*Crex crex*), avocetės (*Recurvirostra avosetta*), juodkrūčiai bėgikai (*Calidris alpina*), gaidukai (*Philomachus pugnax*), stulgiai (*Gallinago media*), mažieji kirai (*Larus minutus*), upinės žuvėdros (*Sterna hirundo*), mažosios žuvėdros (*Sterna albifrons*), juodosios žuvėdros (*Chlidonias niger*), baltaskruostės žuvėdros (*Chlidonias hybridus*), didieji apuokai (*Bubo bubo*), balinės pelėdos (*Asio flammeus*), tulžiai (*Alcedo atthis*), meldinės nendrinukės (*Acrocephalus paludicola*), paprastosios medšarkės (*Lanius collurio*), sodinės startos (*Emberiza hortulana*). Taip pat tai yra paukščių migracinių srautų susiliejimo vieta, bei migruojančių žąsų, ančių, jūrinių erelių (*Haliaeetus albicilla*) ir kitų vandens paukščių sankaupų vieta.
Sausgalvių II polderio pievos apima Sausgalvių pievų botaninį-zoologinį draustinį, kuris įsteigtas ir jo ribos patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 336 „Dėl valstybinių Čedaso, Kazimieravo, Niedaus, Senosios Rusnės ornitologinių, Sausgalvių pievų ir Svencelės pievų botaninių-zoologinių draustinių įsteigimo ir jų ribų planų patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 43-1371). Teritorija apima 240,43 ha užliejamųjų pievų, kurios iki 2005 metų nebuvo saugomos. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 336 „Dėl valstybinių Čedaso, Kazimieravo, Niedaus, Senosios Rusnės ornitologinių, Sausgalvių pievų ir Svencelės pievų botaninių-zoologinių draustinių įsteigimo ir jų ribų planų patvirtinimo” įsteigtas valstybinis Sausgalvių pievų botaninis-zoologinis draustinis.
Ši teritorija įrašyta į paukščių apsaugai svarbių teritorijų sąrašą, kuris patvirtintas LR Vyriausybės 2004 m. balandžio 8 d. nutarimu Nr. 399 „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų arba jų dalių, kuriose yra paukščių apsaugai svarbių teritorijų, sąrašo patvirtinimo ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų nustatymo“ (Žin., 2004, Nr. 55-1899; 2005, Nr. 110-4012). Sausgalvių pievų botaninio-zoologinio draustinio apsaugos tikslas - apsaugoti stulgio (*Gallinago media)* ir meldinės nendrinukės (*Acrocephalus paludicola*) populiacijas jų veisimosi vietoje, kuri atitinka

aplinkos ministro 2001 m. sausio 9 d. įsakyme Nr. 22 „Dėl paukščių apsaugai svarbių teritorijų kriterijų patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr.12-364) patvirtintus kriterijus.
Veiklą teritorijoje reglamentuoja LR Saugomų teritorijų įstatymas (Žin., 1993, Nr. 63-1188; 2001, Nr. 18-3902), LR Vyriausybės nutarimas Nr. 343 „Dėl Specialiųjų žemės ir miško sąlygų patvirtinimo“ (Žin., 1992, Nr. 22-652; 1996, Nr. 2-43), LR Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl Bendrųjų buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 41-1335). Šis nutarimas reglamentuoja bendrąją veiklą šioje Natura 2000 teritorijoje, o jo antrasis priedas („Bendrųjų paukščių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos ir tvarkymo reikalavimų aprašas), aprašo teritorijoje draudžiamas ir skatinamas veiklas. Jame išdėstytas toks meldinių nendrinukių (*Acrocephalus paludicola*) apsaugai svarbiose teritorijose taikomas reglamentas:

- negali būti keičiamas hidrologinis režimas, jeigu dėl to sumažėtų tinkamų buveinių ar pablogėtų jų kokybė;
- negali būti įveisiamas miškas;
- skatinama atkurti pažeistą hidrologinį režimą, jeigu dėl to pagausėtų tinkamų buveinių ar (ir) pagerėtų jų kokybė;
- skatinama reguliuoti lapių, mangutų, šernų, kranklių, pilkųjų varnų gausą;
- skatinama šalinti sumedėjusią augaliją ir nendres;
- skatinama nenaudoti pesticidų;
- skatinama ekstensyviai ganyti gyvulius (SG/ha), šienauti rankiniu būdu;
- skatinama pradėti ganyti gyvulius ar šienauti po liepos 20 dienos.

Stulgių (*Gallinago media)* apsaugai svarbiose teritorijose taikomas reglamentas:

- negali būti keičiamas hidrologinis režimas, jeigu dėl to sumažėtų maitinimuisi tinkamų buveinių ar pablogėtų jų kokybė;
- negali būti lankomasi su šunimis balandžio–birželio mėnesiais;
- negali būti įveisiamas miškas;
- skatinama atkurti nusausintų biotopų hidrologinį režimą;
- skatinama šalinti sumedėjusią augaliją ir nendres;
- skatinama reguliuoti lapių, mangutų, šernų, kranklių ir pilkųjų varnų gausą;
- skatinama pradėti šienauti po liepos 15 dienos;
- skatinama nenaudoti pesticidų;
- skatinama ekstensyviai ganyti gyvulius (SG/ha) ir šienauti rankiniu būdu;
- skatinama pradėti ganyti gyvulius po birželio 15 d. ir nepalikti gyvulių ganyklose per naktį.

Buveinių apsaugai svarbi teritorija (BAST) Nemuno delta (ES kodas LTSLU0013) užima 23906,2 ha plotą ir yra vakarinėje planuojamos teritorijos dalyje. BAST statusas teritorijai suteiktas LR aplinkos ministro 2009-04-22 įsakymas Nr. D1-210 (Žin., 2009, Nr. 51-2039), siekiant išsaugoti šias ES svarbos natūralias buveines: 1130, Upių žiotys; 2330, Nesusivėrusios žemyninės smiltpievės; 3160, Natūralūs distrofiniai ežerai; 3270, Dumblingos upių pakrantės; 6120, Karbonatinių smėlynų smiltpievės; 6450, Aliuvinės pievos; 7110, Aktyvios aukštapelkės; 7120, Degradavusios aukštapelkės. Remiantis aukščiau minėtu LRV nutarimu aliuvinėse pievose taikomas toks veiklos reglamentas:

- negali būti eksploatuojamos naudingosios iškasenos;
- negali būti įveisiamas miškas ar sodinami pavieniai medžiai ir krūmai, keičiamos natūralios pievos, įsėjamos kultūrinės žolės, tręšiama, nupjaunami kupstai, suariami ar kitaip keičiami žolynai;
- negali būti keičiamas hidrologinis režimas, tiesinamos upelių vagos, įrengiami tvenkiniai, dambos, polderiai;
- skatinama šienauti, ganyti gyvulius saugomų teritorijų planavimo dokumentuose nustatytu intensyvumu.

Šienaujamų mezofitų pievų buveinėse negali būti įveisiamas miškas, sausinamos, suariamos pievos, įsėjamos kultūrinės žolės, tręšiama, kalkinamas dirvožemis ar kitaip keičiamos natūralios pievos, skatinama šienauti, ganyti gyvulius, reguliuoti savaiminį medžių ir krūmų plitimą.

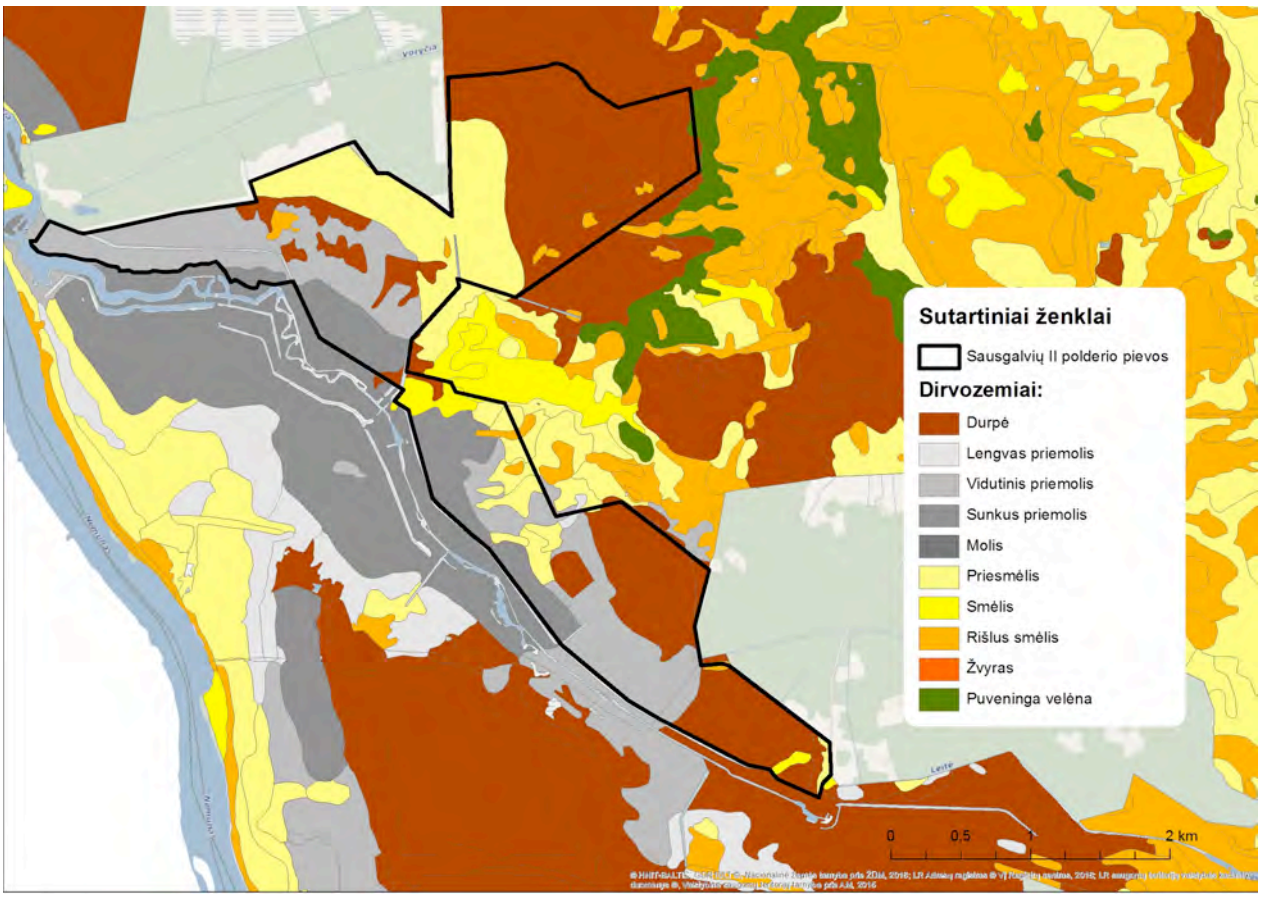
1.3 Teritorijos fizinės-geografinės sąlygos

Klimatinės Lietuvos sąlygos formuojasi praktiškai vienodose radiacinėse ir cirkuliacinėse sąlygose ir priklauso Atlanto kontinentinės klimatinės srities Vakarų rajonui, tačiau Pajūrio žemuma priskiriama atskiram klimatiniam parajoniui. Planuojama teritorija priklauso Pajūrio klimatinio rajono Pajūrio žemumos parajoniui. Pajūrio žemumos parajonyje vienas svarbiausių procesų, lemiančių klimato ypatumus, yra jūrinio oro pernaša, o mikroklimatą formuojantys veiksniai yra nevienodas atstumas nuo jūros bei pelkių ir miškų pasiskirstymo ypatumai. Pajūrio žemumos parajoniui būdinga 700-800 mm kritulių kiekis per metus bei maždaug 75-80 dienų trukmės laikotarpis su sniego danga per metus. Šilčiausias mėnuo šiame klimatiniame parajonyje yra liepa (16.5-17.5° C), o šalčiausias – sausis (–3,5 - –2,5° C).
Vidutinis metinis kritulių kiekis Šilutės hidrometeorologijos stotyje 1950-2004 m. yra 765 mm, iš kurių 503 mm – šiltojo (04-10 mėn.) ir 262 mm – šaltojo (11-03 mėn.) metų sezono krituliai. Metinio kritulių kiekio svyravimų amplitudė – 692 mm (nuo 417 mm 1975 m. iki 1109 mm 1981 m.), šiltojo sezono – 550 mm (nuo 241 mm 1975 m. iki 792 mm 1950 m.), o šaltojo – 305 mm (nuo 128 mm 1953 m. iki 433 mm 1981 m.). Bendras metinis ir šaltojo sezono kritulių kiekis per visą stebėjimų laikotarpį nuolat didėja (trendo krypties koeficientas 1,2-1,3), tačiau šiltuoju sezonu kritulių kiekis šiuo metu šiek tiek sumažėjęs (-0,1). Tiek metinio, tiek atskirų sezonų kritulių kiekio kaitoje išryškėja laikotarpis su didesniu kritulių kiekiu trukęs nuo XX a. 8-o dešimtmečio pabaigos iki 10-o dešimtmečio vidurio.
Pagrindinis regiono bruožas – žemas paviršius – yra tektoninių sąlygų atspindys, išryškėjęs jau labai ankstyvais geologiniais laikais. Netolimose teritorijos apylinkėse (ties Stoniškiais, Pagėgių savivaldybė) aptiktas Lietuvoje giliausiai, 2090 m žemiau jūros lygio, slūgsąs kristalinis pamatas. Virš jo yra paleozojinių ir mezozojinių uolienų pjūviai, liudijantys, kad ši teritorija savo geologinėje praeityje nuolat grimzdo. Dėl to atsirado sąlygos susidaryti daugiau kaip 2 km storio nuosėdinių uolienų dangai. Vėlesni geologiniai įvykiai toliau formavo šios dangos struktūrą: į paviršių išeinančius (iš po aliuvinių sąnašų) smulkiagrūdžius smėlius ir paskutinio ledyno dugnines morenas (apatiniame jos sluoksnyje). Atšilus klimatui, paskutinėje geologinėje epochoje, halocene, susiklostė pirmieji organogeniniai dariniai - durpės. Šiuo metu aprašomos teritorijos apylinkėse durpės randamos apie 8 m žemiau dabartinio upių lygio.
Teritorija yra pajūrio aliuvinės kilmės žemumos dalis. Jos reljefą pleistocene sukūrė Nemuno žemupio ledyninė plaštaka, susiformavusi per paskutinį apledėjimą (prieš 10 000 metų). Vėliau reljefą formavo prieledyniniai patvenktiniai ežerai. Šiuo metu teritorija turi nesudėtingą plokščią užliejamų pievų paviršiaus reljefą, kurį paįvairina teritoriją supantys vandens nuleidimo grioviai ir ją kertantis žvyrkelis. Teritorija yra Nemuno žemupio polderių sistemos periferijoje, todėl pagrindiniai teritorijos kraštovaizdžio nelygumai – sausinimo kanalai ir dambos - yra sukurti žmogaus.
Dirvos formavimasis draustinyje yra tiesioginis pagrindinių geomorfologinių procesų – Nemuno potvynio nešmenų nusėdimo ir pelkėjimo - rezultatas. Dirvos formavimasis kaip ir visame Nemuno žemupyje bei deltoje yra stipriai įtakojamas sezoninių pavasarinių, rečiau žiemos potvynių. Visa teritorija yra derlingos užliejamos Nemuno lankos, kuriose vyrauja aliuvinės kilmės dirvožemiai. Planuojama teritorija yra Vakarų Lietuvos dirvožemių zonoje, Nemuno deltos salpžemių rajone. Dirvožemių danga vienoda, labai nekontrastiška. Tai vertingiausi pievų, ganyklų dirvožemiai, jų našumas – 35-40 balų.

1 lentelė.

SKIRTINGŲ DIRVOŽEMIŲ UŽIMAMAS PLOTAS
SAUSGALVIŲ II POLDERIO RIBOSE

Dirvožemio tipas	**Plotas, ha**	**Dalis nuo bendro teritorijos sausumos ploto, proc.**
Durpė	296,8	42,4
Lengvas priemolis	0,9	0,1
Vidutinis priemolis	169,7	24,3
Priesmėlis	134,3	19,2
Puveninga velėna	0,7	0,1
Birus smėlis	11,9	1,7
Rišlus smėlis	9,2	1,3
Sunkus priemolis	76,2	10,9
Viso:	699,7	100

3 pav. Dirvožemių pasiskirstymas Sausgalvių II polderio pievų ribose ir apylinkėse.

Sausgalvių II vasaros polderis yra pietvakarinėje Nemuno deltos dalyje, išsidėstęs vakariniame Leitės upės žemupio pakraštyje, užima 1560 ha plotą. Jis įrengtas 1961 m., pradėtas eksploatuoti 1978 m. Bendras šiame polderyje įrengtų griovių ilgis – 44 kilometrai, bendras drenažo ilgis siekia 633,3 km. Vandenį sulaikančių pylimų ilgis yra 8 km. Yra viena siurblinė, kurioje įrengti 4 varikliai, galintys išpumpuoti 4,4 m^3/s vandens. Vanduo išleidžiamas į Leitės upę, atstumas iki Nemuno žiočių – 19 km.
Teritorija neturi tiesioginio sąlyčio su natūraliais tekančiais ar stovinčiais vandenimis (ežerais, upėmis). Joje taip pat nėra dirbtinės kilmės stovinčio vandens telkinių (karjerų, tvenkinių). Tačiau teritorija yra Nemuno deltos polderių sistemos zonoje ir jos hidrografinį tinklą suformuoja Sausgalvių II vasaros polderio sausinimo kanalai. Šie kanalai susisiekia su aplinkiniais sausinimo grioviais, kurie savo vandenis plukdo į Leitės upelį, kuris įteka į Nemuną.
Pavasario potvyniai Sausgalvių polderyje vidutiniškai trunka 60 dienų. Jų metu didžioji teritorijos dalis atsiduria po vandeniu. Lietingais metais dalis teritorijos gali būti apsemiama jau vasaros pabaigoje. Vandens lygio svyravimus teritorijoje lemia Nemuno nuotėkio kaita, nuo marių pučiantys stiprūs vėjai (ypač vasarą ir rudenį) ir per ledonešį susidarančios ledo sangrūdos. Aukščiausias vandens lygis būna kovo-balandžio mėnesiais, o žemiausias – rugpjūčio-rugsėjo mėnesiais. Metinių vandens lygio svyravimų amplitudė siekia 1,5 m. Vidutinė pavasario potvynio pradžia – kovo mėnesio pirmoji dekada, pabaiga – gegužės antroji dekada.

1.4 Kraštovaizdžio aprašymas

Teritorijai būdingas užliejamų pievų kraštovaizdis, kurį suformavo natūralūs pavasariniai Nemuno upės potvyniai, juos reguliuojanti polderių sistema, ganymas ir šienavimas. Tai atvira pietvakarių kryptimi kiek žemėjanti aliuvinė lyguma, visa apaugusi žoline augalija. Didesnėje jos dalyje vyrauja šlapioms ar drėgnoms pievoms būdinga žolinė danga su gerai išreikštomis viksvų *(Carex spp.)* bendrijomis. Tačiau vietomis (ypač šiaurinėje teritorijos dalyje) pasitaiko mezofilinių augalų bendrijų bei išlikusių kultūrinių pievų fragmentų. Joje praktiškai nėra želdinių, nėra statinių. Šiaurės rytų-vakarų kryptimi teritoriją kerta žvyrkelis, tačiau nėra pievų keliukų. Vakaruose ir šiaurės vakaruose ji ribojasi su Žalgirių mišku, pietvakariuose su panašiomis (tik labiau šlapiomis) Sausgalvių ornitologinio draustinio pievomis. Kitur su teritorija ribojasi agrarinis kraštovaizdis, susidedantis iš dirbamų laukų ir kultūrinių ganyklų. Išilgai vakarinio, šiaurinio, rytinio ir dalies pietinio-pietrytinio pakraščių teritoriją riboja vandens nuleidimo kanalai. Vienas iš jų iš šiaurės nutįsta iki centrinės jos dalies. Arti pietinės centrinės teritorijos dalies ribos yra Sausgalvių gyvenvietė.

1.5 Teritorijos biologinės ypatybės

1.5.1 Laukinės augalijos ypatybės

Teritorijoje vyrauja drėgnoms pievoms būdinga žolinė danga su gerai išreikštomis viksvų (*Carex spp.)* bendrijomis. Tačiau vietomis (ypač šiaurinėje teritorijos dalyje) dominuoja užliejamų, bet ne perteklingų vandens pievų augalų bendrijos su viksvų intarpais bei išlikusiais kultūrinių pievų fragmentais. Be varpinių (įskaitant viksvas) augalų dažni vandeninis čėriukas (*Rorippa amphibia)*, kartenė (*Cardaminea sp*.), paprastasis lipikas (*Gallium album),* plačialapė drėgmenė (*Siu latifolium)*. ŠR, ŠV ir PR teritorijos dalyse gausu viksvų ar jų guotų, o link pakraščių gausėja aitriųjų vėdrynų (*Ranunculus acris)*, kita įprasta drėgnų pievų augalija su negausiomis pelkinėmis užmirštuolėmis (*Myasotis scorpioides)*, šilkažiedėmis gaisrenomis (*Lychnis flos-cuculi)*, pelkinėmis vingiorykštėmis (*Filipendula ulmaria)* ir vingiriais (*Thalictrum sp.)*.

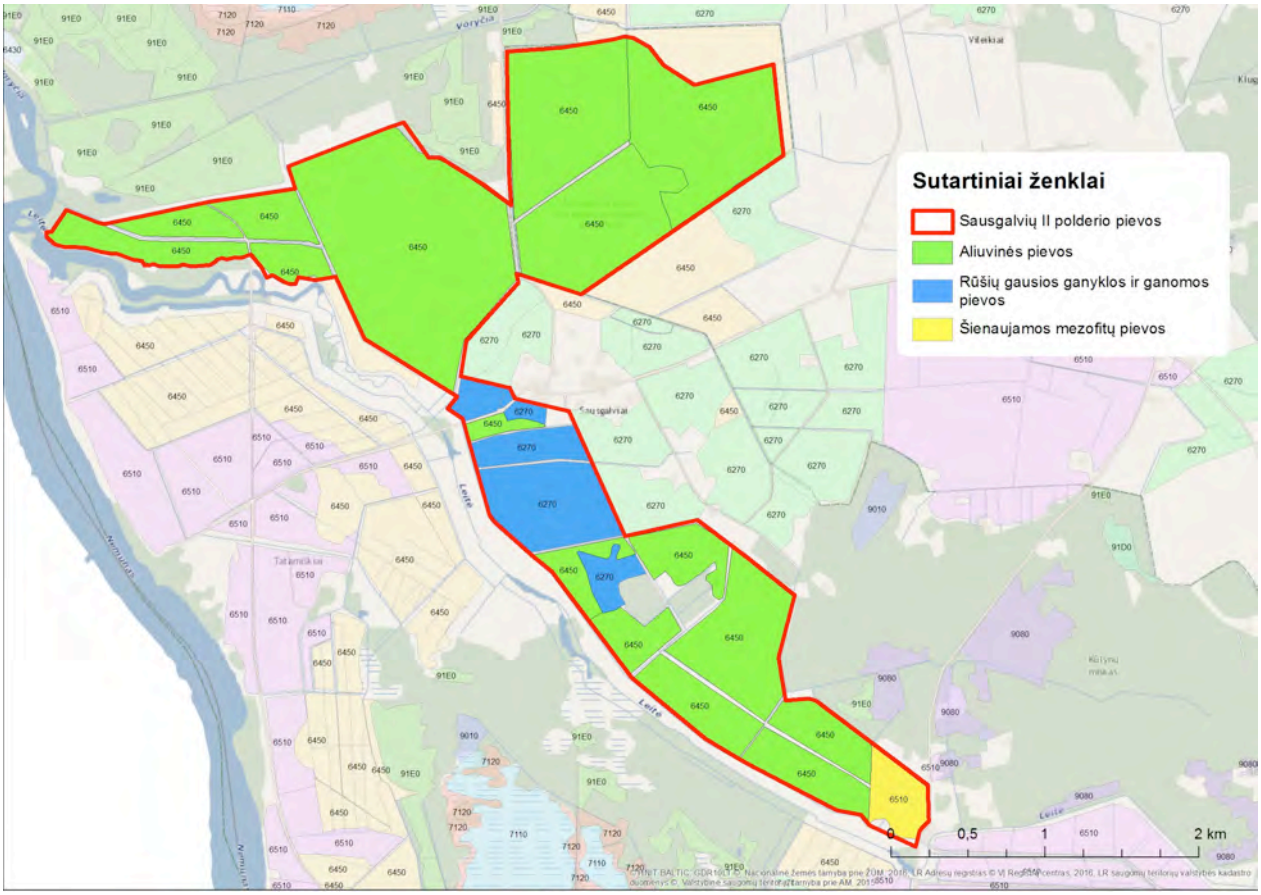
Teritorijos augalija išsamiai nėra tyrinėta, tačiau literatūros šaltiniuose aptinkami duomenys leidžia spręsti, kad epizodinius tyrimus specialistai yra atlikę ir svarbiausios teritorijos augalijos vertybės mokslininkams ir aplinkos apsaugos sistemos specialistams yra žinomos. Teritorijoje yra atlikta ES svarbos natūralių buveinių inventorizacija.
Gamtotvarkos plano rengimo metu, 2017 m. liepos-rugpjūčio mėnesiais, augalijos bendrijų inventorizaciją ir projekto „Meldinei nendrinukei tinkamų kertinių buveinių tinklo formavimas siekiant užtikrinti ilgalaikę jos apsaugą Lietuvoje" (LIFE MagniDucatusAcrola; Nr. LIFE15 NAT/LT/001024) gamtotvarkos veiklų įgyvendinimo teritorijose (tvarkymo plotuose) išskirtuose augalijos monitoringo laukeliuose, augalijos inventorizaciją atliko dr. D. Matulevičiūtė.

2 lentelė.

NATŪRALIŲ BUVEINIŲ UŽIMAMAS PLOTAS SAUSGALVIŲ II POLDERIO RIBOSE

Buveinės kodas	**Buveinės pavadinimas**	**Bendras buveinės plotas, ha**	**Buveinės plotų užimama dalis nuo bendro teritorijos ploto, proc.**	**Buveinės fragmentų skaičius**
6450	Aliuvinės pievos	565,3	79,9	16
6270	Rūšių gausios ganyklos ir ganomos pievos	75,3	10,6	5
6510	Šienaujamos mezofitų pievos	15,8	2,2	1
	Viso:	656,4	92,8	22

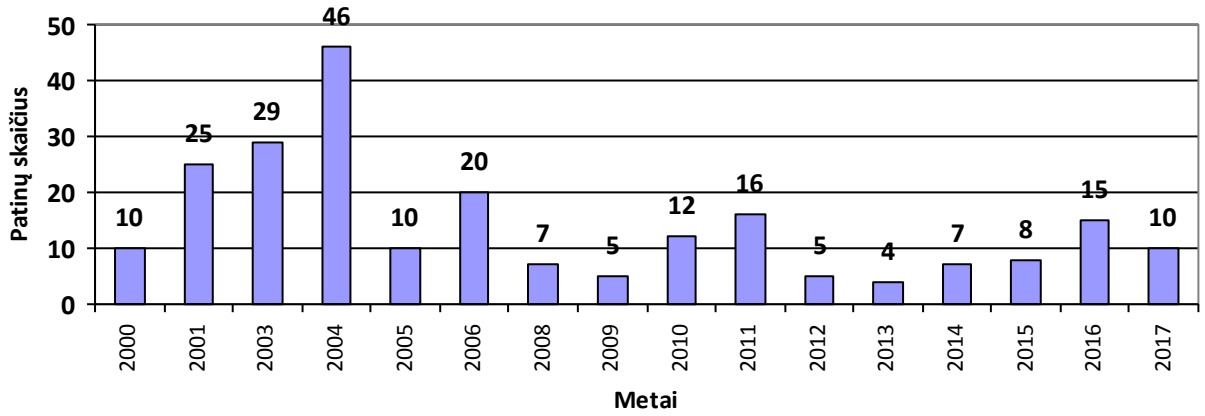
Sausgalvių II polderio pievų ribose inventorizuotos 3 tipų natūralios buveinės, iš viso užimančios 656,4 ha plotą (tai sudaro 92,76 proc. nuo bendro teritorijos ploto) (2 lentelė). Labiausiai paplitusi ir didžiausią plotą užima buveinė Aliuvinės pievos, kuri planuojamos teritorijos ribose užima 565,3 ha plotą (4 pav.). Viso teritorijos ribose identifikuota 16 šios buveinės fragmentų.

4 pav. ES svarbos natūralių buveinių pasiskirstymas Sausgalvių II vasaros polderio ribose ir .

1.5.2. Laukinės gyvūnijos ypatybės

Sausgalvių II vasaros polderio teritorijoje vyrauja natūralios trąšių pievų buveinės, kurios teritorijoje pasiskirsčiusios tolygiai. Geriausiai ištirta teritorijos ornitofauna, pastaraisiais dešimtmečiais buvo atlikta kai kurių bestuburių gyvūnų inventorizacija, tačiau detalių gyvūnijos tyrimų teritorijoje nebuvo atlikta – daugiausia turimų duomenų remiasi į teritorijoje monitoringo vykdymo tikslais besilankančių gretimų saugomų teritorijų direkcijų specialistų stebėjimus.

5 pav. Meldinės nendrinukės (*Acrocephalus paludicola*) patinų skaičiaus kaita Sausgalvių polderių pievose.

Sausgalvių polderiuose nuo 2000 metų vykdomos meldinių nendrinukių – tikslinės Sausgalvių pievų PAST rūšies – apskaitos, kurias yra atlikę įvairūs stebėtojai. Remiantis šių apskaitų duomenimis, PAST ribose aptiktų patinų skaičius teritorijoje gana ženkliai svyruoja (5 paveikslas) ir atskirais metais gali sumažėti net 90 procentų nuo gausiausio per visą apskaitų laikotarpį užfiksuoto populiacijos gausos rodiklio.

Žuvys patenka į Sausgalvių polderių sausinimo kanalus iš Nemuno ir jo intako Leitės upės potvynių metu. Apsemti polderiai yra svarbi lydekų ir karšių neršto vieta. Vandens nuleidimo kanaluose po pavasarinio potvynio sugaunami lynai, karosai, karšiai, lydekos, ešeriai, kuojos. Nuleidus vandenį polderiuose, žuvys išgaudomos traukiamais tinklais. Dėl pernelyg ankstyvo didelio vandens kiekio išpumpavimo kanaluose ir trūkstant deguonies kartais žuvys dūsta.

Remiantis SRIS pateiktais duomenimis, planuojamos teritorijos ribose aptinkamos šios saugomų gyvūnų rūšys:

- Machaonas (*Papilio machaon*). Vienas individas stebėtas 2002 m. liepos mėn.
- Vijūnas (*Misgurnus fossilis*). Gyvena sausinimo kanaluose.
- Šalminė antis (*Netta rufina*). 2008 m. kovo 25 d. vienas suaugęs paukštis stebėtas apsemtoje pievoje.
- Šaukštasnapė antis (*Anas clypeata*). 1994 m pievoje aptiktas lizdas su 9 kiaušiniais.
- Urvinė antis (*Tadorna tadorna*). 2015 m balandžio ir gegužės mėnesį pievoje stebėta suaugusių paukščių pora.
- Smailiauodegė antis (*Anas acuta*). 2015 m. kovo mėn. užlietose pievose stebėta 30 individų.
- Rudakaklė berniklė (*Branta rufocollis*). 2012 m. balandžio mėn. du kartus stebėtas 1 besimaitinantis individas mišriame žąsų būryje. 2015 m. kelis kartus stebėti pavieniai individai.
- Baltaskruostė berniklė (*Branta leucopsis*). 2015 m. kelis kartus stebėti nigruojančių paukščių būriai nuo 200 iki 3000 individų.
- Pilkoji žąsis (*Anser anser*). Pievose migracijų metu stebimos reguliariai.
- Mažoji žąsis (*Anser erythropus*). 2010 ir 2015 m. stebėti pavieniai individai mišriuose migruojančių žąsų būriuose.
- Gulbė giesmininkė (*Cygnus cygnus*). Reguliariai stebimos ir migracijų ir veisimosi sezno metu.
- Mažoji gulbė (*Cygnus columbianus*). Negausūs būreliai reguliariai stebimi pavasarinės migracijos metu.
- Juodakaklis kragas (*Podiceps nigricollis*). Vienas individas apsemtoje pievoje stebėtas 2008 m.
- Plėšrioji žuvėdra (*Hydroprogne caspia*). 2012, 2015 ir 2016 m balandžio mėn. stebėti pavieniai paukščiai.
- Mažasis kiras (*Hydrocoleus minutus*). 2010 m. gegužės mėnesį laukuose maitinosi 100 paukščių.
- Kūdrinis tilvikas (*Tringa stagnatilis*). 2016 m. gegužės mėnesį pievose stebėta nerimaujanti pora.
- Raudonkojis tulikas (*Tringa totanus*). Sausgalvių polderio pievose reguliariai stebimi perintys paukščiai.
- Gaidukas (*Philomachus pugnax*). 2015 m. gegužės mėn. stebėta 150 paukščių.
- Didžioji kuolinga (*Numenius arquata*). Pievose migracijų metu reguliariai ilsisi ir maitinasi migruojantys paukščiai.
- Stulgys (*Gallinago media*). Sausgalvių polderio pievose žinomos kelios tuokvietės, kuriose po keletą paukščių stebima kone kasmet.

3 lentelė

SAUSGALVIŲ II POLDERIO PIEVŲ PAST APTINKAMŲ
SAUGOMŲ PAUKŠČIŲ IR GYVŪNŲAPSAUGOS STATUSAS

Eil. Nr.	Lietuviškas rūšies pavadinimas	Lotyniškas rūšies pavadinimas	Apsaugos kategorija		
			Raudonosios knygos	ES paukščių direktyvos	Buveinių direktyva
1.	Šaukštasnapė antis	*Anas clypeata*	3(R)		
2.	Urvinė antis	*Tadorna tadorna*	2(V)		
3.	Smailiauodegė antis	*Anas acuta*	1(E)		
4.	Rudakaklė berniklė	*Branta rufocollis*		I	
5.	Baltaskruostė berniklė	*Branta leucopsis*		I	
6.	Pilkoji žąsis	*Anser anser*	5(Rs)		
7.	Mažoji žąsis	*Anser erythropus*		I	
8.	Gulbė giesmininkė	*Cygnus cygnus*	3(R)	I	
9.	Mažoji gulbė	*Cygnus columgianus*		I	
10.	Juodakaklis kragas	*Podiceps nigricollis*	3(R)		
11.	Plėšrioji žuvėdra	*Hydroprogne caspia*		I	
12.	Mažasis kiras	*Larus minutus*	3(R)	I	
13.	Raudonkojis tulikas	*Tringa totanus*	2(V)		
14.	Gaidukas	*Philomachus pugnax*	2(V)	I	
15.	Didžioji kuolinga	*Numenius arquata*	2(V)		
16.	Stulgys	*Gallinago media*	2(V)	I	
17.	Juodakrūtis bėgikas	*Calidris alpina*	1(E)	I	
18.	Jūrinis kirlikas	*Charadrius hiaticula*	3(R)		
19.	Dirvinis sėjikas	*Pluvialis apricaria*	2(V)	I	
20.	Pievinė lingė	*Circus pygargus*	2(V)	I	
21.	Rudasis peslys	*Milvus milvus*	1(E)	I	
22.	Juodasis peslys	*Milvus migrans*	2(V)	I	
23.	Vapsvaėdis	*Pernis apivorus*	3(R)	I	
24.	Putpelė	*Coturnix coturnix*	3(R)		
25.	Griežlė	*Crex crex*	5(Rs)	I	
26.	Švygžda	*Porzana porzana*	3(R)	I	
27.	Baltaskruostė žuvėdra	*Chlidonias hybrida*	3(R)	I	
28.	Juodoji žuvėdra	*Chlidonias niger*	3(R)	I	
29.	Mažoji žuvėdra	*Sternula albifrons*	2(V)	I	
30.	Paprastoji medšarkė	*Lanius collurio*		I	
31.	Raiboji devynbalsė	*Sylvia nissoria*		I	
32.	Machaonas	*Papilio machaon*	4(I)		
33.	Vijūnas	*Misgurnus fossilis*	4(I)		II
34.	Ūdra	*Lutra lutra*	5(Rs)		II, IV

- Juodakrūtis bėgikas (*Calidris alpina*). 2015 m. gegužės mėn. užlietoje pievoje stebėti 4 besimaitinantys paukščiai.
- Jūrinis kirlikas (*Charadrius hiaticula*). 2015 m. gegužės mėn. užlietoje pievoje stebėti 3 besimaitinantys paukščiai.
- Dirvinis sėjikas (*Pluvialis apricaria*). 2007 m. balandžio mėnesį pievoje maitinosi vienas suaugęs paukštis

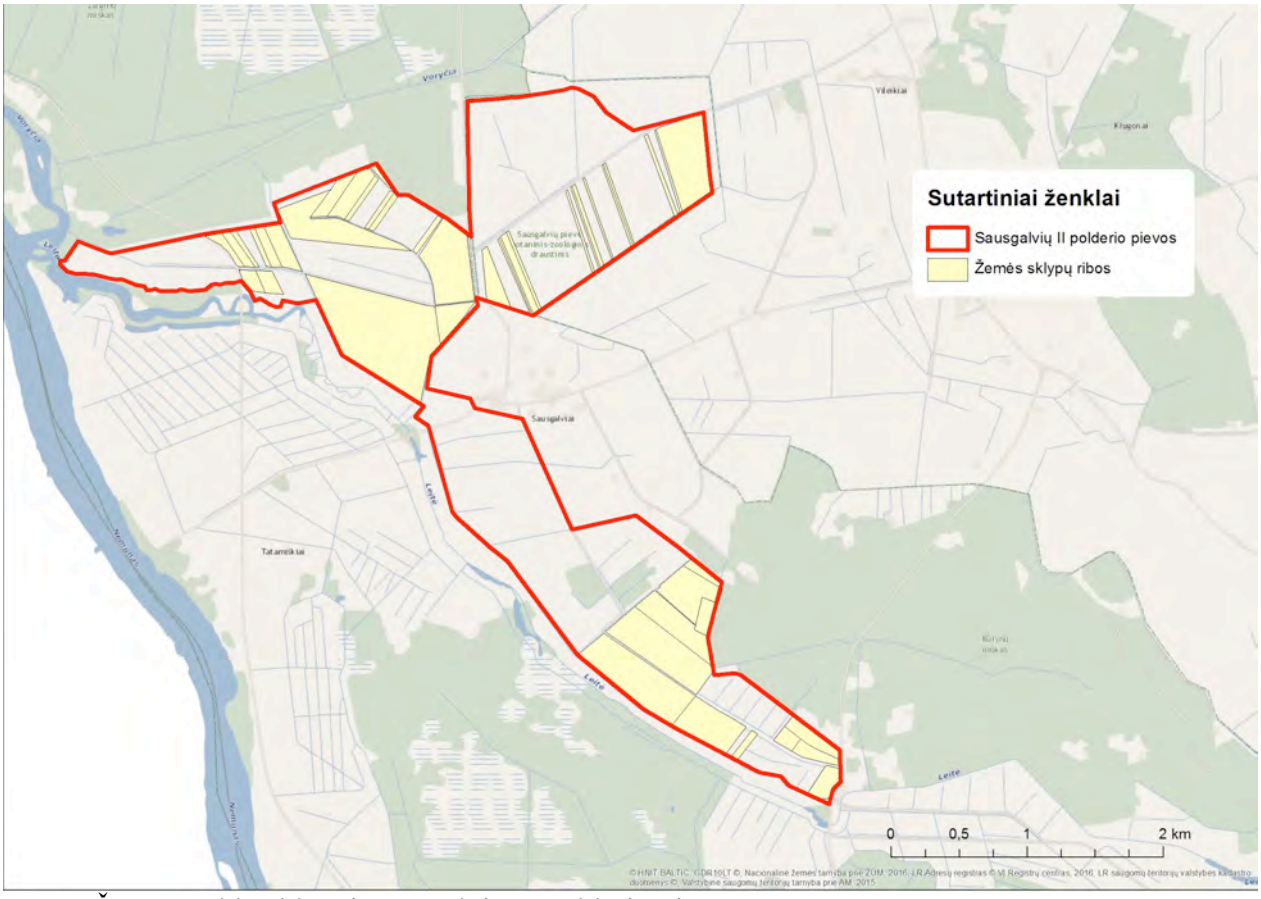
- Pievinė lingė (*Circus pygargus*). 2015 m. gegužės mėn. stebėta patelė.
- Rudasis peslys (*Milvus milvus*). 2008 m. birželį grobį nešantis paukštis stebėtas prie Sausgalvių gyvenvietės. Stebėtas ir 2013 metais.
- Juodasis peslys (*Milvus migrans*). 2015 m. birželio mėn. stebėtas prie Sausgalvių gyvenvietės.
- Vapsvaėdis (*Pernis apivorus*). 2015 m. gegužės 25 d. stebėtas virš nušienautų pievų.
- Putpelė (*Coturnix coturnix*). 2016 m. pievose girdėti dviejų patinų toktuviniai balsai.
- Griežlė (*Crex crex*). 2016 m. gegužės mėn. pievose girdėti dviejų patinų balsai.
- Švygžda (*Porzana porzana*). 2008 m. gegužės mėn. pievose prie Žalgirių miško girdėti daugiau nei 20 patinų balsai. 2013 m. birželio mėn. pievoje girdėti vieno patino tuoktuviniai balsai.
- Baltaskruostė žuvėdra (*Chlidonias hybrida*). 2008 m., 2011 m. ir 2013 m. stebėti 2 individai.
- Juodoji žuvėdra (*Chlidonias niger*). 2013 m. birželio mėn. šlapiose pievose stebėta 15 individų.
- Mažoji žuvėdra (*Sternula albifrons*). Du paukščiai stebėti 2015 m. gegužės mėn.
- Paprastoji medšarkė (*Lanius collurio*). Reguliariai stebima krūmais apaugusiose pievose.
- Raiboji devynbalsė (*Sylvia nissoria*). 2016 m. birželio mėn. stebėta krūmais apaugusioje pievoje.
- Ūdra (*Lutra lutra*). 2015 m. stebėta kanale prie Žalgirių miško.

2016 ir 2017 m. pietrytinėje Žalgirių miško dalyje reguliariai stebėtas kilnusis erelis (*Aquila chrysaetus*), teritorijoje taip pat reguliariai stebimi Žalgirių miške perintys jūriniai ereliai (*Haliaeetus albicilla*).

1.6 Žemės ir gamtos išteklių nuosavybė ir naudojimas

1.6.1 Esamos žemėvaldos

Daugiau nei 90 proc. žemės yra valstybinės nuosavybės, nuomojama ūkininkams ganymui bei šienavimui. Likusi žemė yra privati, dalis žemės yra rezervuota privatizavimui.

6 pav. Žemės valdų sklypai Sausgalvių II polderio pievose.

4 lentelė.

SAUSGALVIŲ II POLDERIO PIEVŲ RIBOSE ESANČIŲ ŽEMĖS SKLYPŲ STRUKTŪRA PAGAL NAUDOJIMO PASKIRTĮ IR NUOSAVYBĖS FORMĄ

Sklypų paskirties pavadinimas ir nuosavybės forma	**Plotas, ha**	**Žemės sklypų skaičius**
Žemės ūkio		
Privati		
Valstybinė		
Miškų ūkio		
Privati		
Valstybinė		
Vandens ūkio		
Privati		
Valstybinė		
Kita paskirtis		
Privati		
Valstybinė		
Viso		

1.6.2 Žemės ūkio intensyvumas ir jo poveikis gamtinėms vertybėms

1.6.3 Teritorijos miško ištekliai

Planuojamoje teritorijoje miškų nėra.

1.6.4 Vyraujančios rekreacinės formos ir objektai

Teritorija rekreacijai naudojama neintensyviai. Didesniuose melioracijos grioviuose, ar rudenį užlietose pievose žvejoja vietiniai ar atvykę žvejai mėgėjai, tačiau jų srautų kiekybinis vertinimas nėra atliktas. Teritorija, kaip įvairių rūšių paukščių veisimosi ir poilsio vieta yra žinoma ornitologams, paukščių stebėjimo entuziastams, gamtos fotografams, todėl tiek paukščių migracijų metu, tiek jų veisimosi laikotarpiu, čia lankosi pavieniai paukščių stebėtojai ir jų grupės. Tikslių duomenų apie tokių lankytojų skaičių nėra.

1.6.5 Medžioklės ir žvejybos ypatybės

Vasaros pabaigoje ir rudenį (iki lapkričio mėn.) medžiojami vandens paukščiai. Tuo tarpu žvėrių medžioklė organizuojama daug ilgesnį laikotarpį. Dėl palyginti anksti prasidedančios perkūno oželių medžioklės gali būti nušaunami ir pavieniai jauni stulgiai. Tačiau nėra žinių, kad čia kaip ir kitur Nemuno žemupyje būtų medžiojami tilvikai.
Nuleidus vandenį polderiuose, kanaluose traukiamais tinklais išgaudomos žuvys. Vadovaujantis LR aplinkos ministro 2005 m. gegužės 30 d. įsakymu Nr. D1-267 „Dėl verslinės žvejybos Lietuvos žuvininkystės vidaus vandens telkiniuose taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 69-2484), leidimus konkurso tvarka išduoda Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamentas. Konkursą skelbia Valstybinė žvejybos plotų skirstymo komisija.

1.7 Teritorijos socialiniai ir ekonominiai aspektai

1.7.1 Teritorijoje vykdomos veiklos, teigiamai veikiančios plano objektą

Šiuo metu teritorijoje gali būti įgyvendinama KPP priemonės „Agrarinė aplinkosauga ir klimatas“ veikla „Nykstančios meldinių nendrinukių populiacijos buveinių saugojimas natūraliose ir pusiau natūraliose pievose“. Ši veikla teigiamai veikia meldinių nendrinukių buveines, tačiau turėtų būti įgyvendinama visame planuojamos teritorijos plote.

1.8 Ekologinis gamtotvarkos plano objektų vertinimas

1.8.1 Pažeidžiamumas ir stabilumas

Dalies teritorijoje esančių buveinių saugomų rūšių išlikimas priklauso nuo ekstensyvaus buveinių naudojimo (šienavimo, ganymo), arba jų tvarkymo. Pavasariniai potvyniai, ganymas bei šienavimas palaiko vertingas užliejamų pievų buveines, atviras viksvų bendrijas, neleidžia joms užaugti nendrėmis ir krūmais. Ganymo ir šienavimo datos ir intensyvumas, potencialiai galintys įtakoti čia perinčių vertingų paukščių rūšių populiacijų gausumą, labai priklauso nuo pavasarinių potvynių masto ir trukmės. Tačiau įprasti šių ūkinių veiklų laikotarpiai yra per ankstyvi, norint užtikrinti vertingiausių rūšių – stulgio ir meldinės nendrinukės – perinčios populiacijos palankią apsaugos būklę. Tai ypač aktualu sausais pavasariais.

1.8.2 Retumas

Teritorijos gamtinė aplinka atitinka regionui būdingo natūralaus kraštovaizdžio ir gamtinių sąlygų ypatumus, pasižymi didele natūralių saugomų buveinių gausa, ir išsiskiria tuo, jog darnoje su žmogaus veikla savo gamtinę vertę gali išlaikyti ilgą laiką. Dauguma teritorijai būdingų natūralių buveinių dėl savo natūralumo, hidrologinio režimo, užimamo ploto ir augalijos rūšinės sudėties, laikytinos etaloniniais šio tipo buveinių pavyzdžiais, kurių kitose Lietuvos dalyse nebeaptinkama.
Sausgalvių polderių pievos yra Nemuno žemupio užliejamų pievų – neturinčių lygių Lietuvoje pagal užimamą plotą – sudėtinė dalis. Šis pusiau natūralus kraštovaizdis reprezentuoja specifišką, Lietuvoje retą užliejamų ir ilgą laiką užmirkusių pievų buveinių tipą, ypač patrauklų globaliai nykstančioms paukščių rūšims – griežlėms, stulgiams, meldinėms nendrinukėms, taip pat į LRK sąrašus įtrauktoms šaukštasnapėms antims, švygždoms, tilvikiniams paukščiams. Derlingos, vandens užliejamos pievos dar sutinkamos Rytų bei Vidurio Lietuvoje, tačiau čia jos užima žymiai mažesnius plotus, dažniausiai išbūna užmirkusios trumpesnį laiką. Remiantis ES komisijai pateiktais buveinių direktyvos ataskaitos duomenimis Lietuvoje aliuvinių pievų aptinkami 8600 ha, iš kurių 565,3 ha (6,57 proc. nuo bendro šalyje aptinkamo šios buveinės ploto) yra aptinkami Sausgalvių polderio pievose. Čia esančios aliuvinės pievos sudaro apie 8,5 proc. visų į Natura 2000 teritorijų tinklą įtrauktų aliuvinių pievų ploto. Be aliuvinių pievų, čia aptinkamos ir rūšių gausios ganyklos ir ganomos pievos, kurios sudaro 1,4 proc. (75,3 ha) nuo viso Lietuvoje aptinkamo šio tipo buveinių ploto. Čia taip pat randama 0,13 proc. (15,8 ha) visų Lietuvos šienaujamų mezofitų pievų.
Faunos išskirtinumą esančiai teritorijai suteikia čia aptiktos globaliai nykstančių stulgių ir meldinių nendrinukių perimvietės. Į šį faktą būtina atkreipti dėmesį, nes stulgys šiuo metu peri tik dešimtyje, o meldinė nendrinukė – penkiose pasaulio šalyse, tarp jų ir Lietuvoje. Remiantis 2008-2012 metų laikotarpiu atliktu Lietuvoje perinčių paukščių populiacijų gausos įvertinimo duomenimis, šalyje iš viso aptinkama nuo 60 iki 90 teritorijas užėmusių meldinių nendrinukių patinų. Tuo pačiu laikotarpiu skirtingais metais Sausgalvių polderio pievose buvo aptinkama nuo 5 iki 16 teritorinių patinų. Taigi, vietinė meldinių nendrinukių populiacija sudaro ne mažiau kaip 8,3-17,8 proc. nuo visos šalies populiacijos.

1.9.3. Natūralumas ir tipiškumas

Nemuno deltos užliejamas pievas galima laikyti santykinai natūraliomis, nors dauguma jų ir patenka į žmogaus sukurtas polderines sistemas. Polderiai Nemuno deltoje egzistuoja daugiau kaip šimtą metų ir tapo neatskiriama šios teritorijos dalimi. Užliejamos pievos gerai reprezentuoja Nemuno deltos regioną. Iš kitos pusės, jose kaip ir kitur, ganomi galvijai, šienaujama. Šie ypatumai, kartu su pavasariniais potvyniais, ir nulemia pusiau natūralų jų savybių išlaikymą. Nemuno upės natūralios tėkmės atnešamos ir natūralių sezoninių potvynių metu nusėdančios aliuvinės nuosėdos taip pat formuoja jų dirvožemio tipą, būdingą Nemuno žemupio lankoms.

1.9.4. Įvairovė

Teritorija nepasižymi didele buveinių įvairove. Ją iš esmės apsprendžia 2 dominuojantys kraštovaizdžio elementai: užliejamos pievos ir vandens nuleidimo kanalai. Nedidelis nuolydis pietvakarių kryptimi daro šią teritorijos dalį drėgnesne nei likusi jos dalis. Pastarajai būdingi gausesni ir ilgiau užtrunkantys potvyniai.
Plačios visiškai atviros, užliejamos viksvinės pievos yra labai svarbus gamtinis elementas, didinantis regiono bei šalies buveinių įvairovę kaip retai pasitaikantis elementas (būdingas tik Vakarų Lietuvai), taip pat užtikrinantis siaurai specializuotų, globaliai nykstančių paukščių rūšių veisimosi sąlygas. Sausgalvių pievose perinčios stulgio ir meldinės nendrinukės populiacijos didina paukščių įvairovę ne tik šalyje, bet ir platesniame regione.

1.9.5. Dydis ir fragmentiškumas

Teritorija užima palyginti nedidelį plotą, tačiau jis yra pakankamas vertybėms išsaugoti. Pati teritorija užima 707,6 ha, kai tuo tarpu sausoje esančių PAST ploto vidurkis yra ~7270 ha. Lietuvoje yra 20 PAST, kurių plotas yra mažesnis nei šios teritorijos.

1.9.6. Teritorijos svarba nulemta jos padėties

Planuojamoje teritorijoje aptinkamų vertybių išsaugojimas esamoje yra labai svarbus tiek nacionaliniu tiek tarptautiniu mastu.

2. GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

2.1 Gamtotvarkos plano tikslas

Sausgalvių II polderio pievų gamtotvarkos plano tikslas yra užtikrinti gerą tikslinių apsaugos rūšių – švygždos, griežlės, stulgio, gaiduko ir globaliai nykstančios meldinės nendrinukės bei teritorijoje rastų kitų retų ir saugomų rūšių populiacijų būklę, o taip pat atkurti ir palaikyti gerą EB svarbos buveinės – 6450 Aliuvinių pievų bei kitų gamtiniu požiūriu vertingų buveinių apsaugos būklę.

2.2 Gamtotvarkos plano uždaviniai ir priemonės

Pagrindiniai gamtotvarkos plano uždaviniai susiję su teritorijoje saugomos 6450 Aliuvinių pievų buveinės ir su ja susijusių retų rūšių, atkūrimu, palaikymu ir vietos gyventojų palankaus požiūrio į gamtinių teritorijų tvarkymą formavimu.

5 lentelė

GAMTOTVARKOS PROBLEMA, JOS SPRENDIMUI REIKALINGI ĮGYVENDINTI UŽDAVINIAI IR ĮGYVENDINIMO RODIKLIAI

Eil. Nr.	**Apsaugos problema**	**Uždaviniai** *(Problemos sprendimo būdai)*	**Įgyvendinimo rodikliai**
1.	Ūkinės veiklos (krūmų kirtimo, šienavimo, ganymo) nevykdymas 6450 Aliuvinių pievų buveinėse ir užaugimas įvairia sumedėjusia augmenija, ypač palei melioracijos griovius, kas sukelia teritorijos fragmentaciją ir sumažina arba iš viso eliminuoja saugomų rūšių įsikūrimą.	Atkurti ir palaikyti geros struktūros vientisą 6450 Aliuvinių pievų buveinę ne mažesniame nei 300 ha plote.	Iškirsta visa sumedėjusi augmenija trečiais metais 70 ha plote; nušienauta ar nuganyta kasmet ne mažiau 300 ha plote (dėl plotų žr. 6 lentelę).
2.	Ekologiškai nesubalansuotas vandens išpumpavimas iš polderio (per ilgai aukštam vandens lygiui užsilaikius, ar per greitai nusausinant) daro didelę neigiamą įtaką jame perinčioms ar galinčioms perėti retoms pievų paukščių rūšims, prastina 6450 Aliuvinių pievų buveinės struktūrą.	Nustatyti ir vykdyti subalansuotą, ekologiškai naudingą pavasarinio potvynio lygio ir trukmės kontrolę, atsižvelgiant į tikslinių saugomų rūšių veisimosi fenologiją ne mažesniame nei 300 ha plote.	Kasmet, pradedant antraisiais metais, gruntinio vandens lygis paukščių perėjimo sezono metu palaikomas pagal nustatytą režimą ne mažiau 300 ha plote.

3.	Sausgalvių polderis yra viena svarbiausių paukščiams vietų Nemuno deltoje tiek perėjimo tiek ir migracijų metu, kur apsistoja ar įsikuria didelis kiekis retų ir saugomų rūšių. Dalis retų rūšių (pvz. stulgys, išsišėrę antys) nėra lengvai atskiriamos nuo nesaugomų rūšių ir, esant dideliam paukščių kiekiui, yra ypač didelė tikimybė sumedžioti saugomas rūšis.	Sudaryti sąlygas mažinti medžioklės keliamą grėsmę retoms paukščių rūšims.	Sausgalvių botaninis-zoologinis draustinis išimtas iš paukščių medžioklės plotų.
4.	Visuomenės neigiamas nusistatymas ar apatiškumas dėl pievų apsaugos ir tvarkymo biologinės įvairovės išsaugojimo tikslais.	Informuoti visuomenę apie teritorijos gamtines vertybes, jų apsaugos poreikius ir suaktyvinti vietos bendruomenės bei žemės savininkų/naudotojų dalyvavimą teritorijos tvarkyme.	Pastatyti 2 informaciniai stendai prie teritorijos; parengti ne mažiau 4 reportažai/straipsniai vietinėje spaudoje; suorganizuoti 4 seminarai ir/ar konsultacijos vietos žemės savininkų ir ūkininkų bendruomenei apie saugomų vertybių poreikius, veiklos teritorijoje galimybes ir bent 30 proc. padidėjęs žemės valdytojų skaičius, dalyvaujančių KPP „Agrarinės aplinkosaugos“ priemonėje.

1 uždavinys. Atkurti ir palaikyti geros struktūros vientisą 6450 Aliuvinių pievų buveinę ne mažesniame nei 300 ha plote.

Priemonė 1.1. Sumedėjusios augmenijos šalinimas;
Priemonė 1.2. Šienavimas ir/arba ganymas.

2 uždavinys. Nustatyti ir vykdyti subalansuotą, ekologiškai naudingą pavasarinio potvynio lygio ir trukmės kontrolę, atsižvelgiant į tikslinių saugomų rūšių veisimosi fenologiją ne mažesniame nei 300 ha plote.

Priemonė 2.1. Parengti ir sudaryti sutartį su polderių sistemą prižiūrinčia įstaiga, kitais suinteresuotais asmenimis, kad vandens pumpavimas iš užlietų pievų būtų atliekamas pagal nustatytą režimą.
Priemonė 2.2. Reguliuoti vandens lygius paukščių perėjimo sezono metu.

3 uždavinys. Sudaryti sąlygas mažinti medžioklės keliamą grėsmę retoms paukščių rūšims.

Priemonė 3.1. Patikslinti leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės ploto vienete sąlygas, uždraudžiant paukščių medžioklę Sausgalvių botaninio-zoologinio draustinio teritorijoje, išskyrus teisės aktų nustatyta tvarka vykdomą varninių paukščių gausos reguliavimą.

4 uždavinys. Informuoti visuomenę apie teritorijos gamtines vertybes, jų apsaugos poreikius ir suaktyvinti vietos bendruomenės bei žemės savininkų/naudotojų dalyvavimą teritorijos tvarkyme.

Priemonė 4.1. Prie teritorijos pastatyti informacinius stendus apie teritorijos vertę, jos tvarkymo reikalingumą ir vykdomus darbus;
Priemonė 4.2. Šilutės rajono masinėse informacijos priemonėse parengti straipsnius/reportažus apie teritorijoje esančias vertybes ir joje vykdomus tvarkymo darbus.
Priemonė 4.3. Suorganizuoti seminarus ar individualias konsultacijas Sausgalvių polderio pievų žemės savininkams ar potencialiems naudotojams apie galimybes įsitraukti į buveinių tvarkymą per Kaimo plėtros programos „Agrarinės aplinkosaugos“ priemones.

2.3. Gamtotvarkos metodų alternatyvos

Gamtotvarkos priemonių alternatyvų vertinimas pateikiamas 7 lentelėje. Kiekvienam gamtotvarkos uždaviniui pateikiami alternatyvūs įgyvendinimo metodai, nurodant jų privalumus ir trūkumus.

6 lentelė

SAUSGALVIŲ II POLDERIO PIEVŲ GAMTOTVARKOS PRIEMONIŲ ALTERNATYVOS

Eil. Nr.	Uždaviniai	Alternatyvūs įgyvendinimo metodai: privalumai/trūkumai	Tinkamiausias įgyvendinimo metodas
1.	Atkurti ir palaikyti geros struktūros vientisą 6450 Aliuvinių pievų buveinę ne mažesniame nei 300 ha plote.	▪ Iškirsti rankiniu ar mechaniniu būdu medžius, krūmus, po to pradėti reguliariai ekstensyviai ganyti ar šienauti (sąlyginai brangus, bet efektyvus metodas, iškyla nukirstos biomasės pašalinimo iš teritorijos problema); ▪ Šienauti (brangus, bet labai efektyvus metodas, iškyla nukirstos biomasės panaudojimo problema, lietingais metais gali iškilti nušienavimo problema); ▪ Ganyti gyvulius (labai efektyvus metodas, tačiau ne visur galimas taikyti dėl retų rūšių, ypač meldinės nendrinukės, perėjimo, iškyla galvijų paliedimo į pievas problema dėl aukšto vandens lygio polderyje lietingais metais).	Visi metodai galimi taikyti, atsižvelagiant į buveinės būklę ir konkrečioje vietoje perinčias paukščių rūšis.
2.	Nustatyti ir vykdyti subalansuotą, ekologiškai naudingą pavasarinio potvynio lygio ir trukmės	▪ Vandens lygių reguliavimas polderyje pagrindine polderio siurbline (efektyviausias gamtosaugine prasme, nes apimtų visas polderio pievas; iškyla didelė grėsmė, kad visi žemės	Vandens lygių reguliavimas atskiruose polderių segmentuose

	kontrolę, atsižvelgiant į tikslinių saugomų rūšių veisimosi fenologiją ne mažesniame nei 300 ha plote.	savininkai to nenorės ir nepritars; užaugę augalija, užsinešę dumblu grioviai ar sugedę sausinimo sistemų rinktuvai neleis tinkamai reguliuoti vandens lygių visam polderyje) ▪ Vandens lygių reguliavimas atskiruose plotuose tarp magistralinių griovių (mažiau efektyvus, nes tvarkoma tik dalis polderio; lengviau susitarti su mažesniu skaičiumi žemės savininkų; mažiau neigiamos įtakos turi griovių sumažėjęs pralaidumas)	
3.	Informuoti visuomenę apie teritorijos svarbą ir suaktyvinti vietos bendruomenės bei žemės savininkų dalyvavimą teritorijos tvarkyme	▪ Įrengti informacinį stendą, vietos spaudoje išspausdinti straipsnius ir surengti seminarą su individualiomis konsultacijomis dėl Kaimo plėtros programos galimybių (efektyviausias metodas; yra tikimybė, kad stendas gali būti suniokotas vandalų); ▪ Ūkininkų ir gyventojų švietimas dalinant arba siuntinėjant skrajutes (sąnaudos nemažos ir neprognozuojamas informacijos perdavimo efektyvumas, tiesioginio žodinio kontakto nebuvimas neleidžia išsiaiškinti daugelio kilusių tarpusavio klausimų);	Įrengti informacinį stendą, vietos spaudoje išspausdinti straipsnius ir surengti seminarą su individualiomis konsultacijomis dėl Kaimo plėtros programos galimybių

3. GAMTOTVARKOS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Toliau yra detalizuojamos numatytos priemonės, jų įgyvendinimo laikas, lėšų reikalingumas ir kiti svarbūs aspektai.

1 uždavinys. Atkurti ir palaikyti geros struktūros vientisą 6450 Aliuvinių pievų buveinę ne mažesniame nei 300 ha plote.

Šiuo uždaviniu ir jo įgyvendinimui numatytomis priemonėmis siekiama pagerinti saugomų buveinių ir rūšių būklę. Tai vienas pagrindinių uždavinių buveinių atstatymui ir tausojančiam gamtą naudojimui.

Priemonė 1.1. Sumedėjusios augmenijos šalinimas

Sumedėjusi augalija (daugiausiai *Salix* sp. krūmai) kertama tvarkymo plotuose, nurodytuose 8 lentelėje. Kirtimui geriausias laikas yra rugpjūčio-vasario mėnesiai, kuomet teritorija yra neužlieta ir paukščių perėjimo sezonas jau yra baigtas. Krūmai turi būti nukertami kuo arčiau žemės paviršiaus, kad ateityje būtų galima taikyti šienavimą. Kirtimo darbai turi būti atliekami rankiniu būdu, naudojant krūmapjoves, motorinius pjūklus. Plonesni krūmai ar jų atžalos gali būti nupjaunami taikant šienavimą. Visi nukirsti medžiai, krūmai ir jų šakos turi būti pašalinami iš tvarkymo plotų. Šlapiose vietose šakas ir medžių kamienus galima sukrauti į krūvas ir vėliau išvežti žiemą, įšalus gruntui ar kitu sausesniu metu iki pavasarinio potvynio. Ypač svarbu iškirsti krūmus palei tankiu tinklu išsidėsčiusius griovius, kurie labai suskaido vientisą pievų masyvą.

Priemonė 1.2. Šienavimas ir/arba ganymas

Užtikrinant ankstesnės priemonės (1.1.) tęstinumą ir ilgalaikiškumą, būtina reguliariai teritoriją toliau tvarkyti. Kadangi Sausgalvių polderio pievos priskiriamos prie derlingų, todėl, jų tvarkymas turi vykti kasmet. Visas Sausgalvių polderio pievų gamtotvarkos plane numatomas tvarkyti plotas patenka į potencialias meldinių nendrinukių perėjimo buveines, todėl žemės naudotojai turi kelias galimybes

pasirinkti kurioje KKP Agrarinės aplinkosaugos priemonėje dalyvauti. Rekomenduotinos kryptys būtų tokios: reljefo pakilimuose ar sausesnėse vietose, kuriose nėra galimybės augti viksvinei augalijai, reikėtų orientuotis į ganymą, o pažemėjimuose, kur gali augti viksvinė augalija, labiau pageidaujamas šienavimas. Šienavimo laiką nustato pasirinkta Agrarinės aplinkosaugos priemonė, tačiau bet kokiu atveju šienavimas prieš liepos 1 d. yra nepageidaujamas. Ganant gyvulius, reikėtų laikytis ekstensyvaus ganymo principų, t.y. 1-1,5 sąlyginio galvijų vieneto hektare. Galvijų ganymas viksvynuose yra nepageidaujamas.

2 uždavinys. Nustatyti ir vykdyti subalansuotą, ekologiškai naudingą pavasarinio potvynio lygio ir trukmės kontrolę, atsižvelgiant į tikslinių saugomų rūšių veisimosi fenologiją ne mažesniame nei 300 ha plote.
Šiuo uždaviniu ir jo įgyvendinimui numatytomis priemonėmis siekiama pagerinti saugomų buveinių ir rūšių būklę. Tai vienas pagrindinių uždavinių palaikant tinkamas hidrologines sąlygas per svarbiausią paukščių perėjimo etapą.
Priemonė 2.1. Parengti ir sudaryti sutartį su polderių sistemą prižiūrinčia įstaiga, kitais suinteresuotais asmenimis, kad vandens pumpavimas iš užlietų pievų būtų atliekamas pagal nustatytą režimą.

Sutartis turėtų būti parengta ir suderinta jau pirmaisiais metais, kad kuo greičiau būtų galima pradėti numatyto hidrologinio režimo reguliavimo įgyvendinimą užtikrinant palankias sąlygas buveinėse saugomoms rūšims įsikurti.
Priemonė 2.2. Reguliuoti vandens lygius paukščių perėjimo sezono metu.

Vandens lygiai numatytuose plotuose balandžio-birželio mėn. turi būti nuolat stebimi ir sekamas polderio siurblinės darbo režimas pagal nustatytą tvarką.

3 uždavinys. Sudaryti sąlygas mažinti medžioklės keliamą grėsmę retoms paukščių rūšims.
Šiuo uždaviniu ir jo įgyvendinimui numatytomis priemonėmis siekiama išvengti saugomų paukščių mirčių dėl medžioklės.
Priemonė 3.1. Patikslinti leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės ploto vienete sąlygas, uždraudžiant paukščių medžioklę Sausgalvių botaninio-zoologinio draustinio teritorijoje, išskyrus teisės aktų nustatyta tvarka vykdomą varninių paukščių gausos reguliavimą.

Sausgalvių botaninio-zoologinio draustinio teritorija jau pirmaisiais metais turi būti išimta iš paukščių medžioklės plotų ir uždraustas paukščių medžiojimas visais metų laikais.

4 uždavinys. Informuoti visuomenę apie teritorijos gamtines vertybes, jų apsaugos poreikius ir suaktyvinti vietos bendruomenės bei žemės savininkų/naudotojų dalyvavimą teritorijos tvarkyme.
Šiuo uždaviniu ir jo įgyvendinimui numatytomis priemonėmis siekiama supažindinti vietos gyventojus su greta jų esančia gamtiniu požiūriu labai vertinga teritorija, sukurti papildomas pajamas vietos gyventojams, prisidėti prie visuomenės ekologinio švietimo.
Priemonė 4.1. Prie teritorijos pastatyti informacinius stendus apie teritorijos vertę, jos tvarkymo reikalingumą ir vykdomus darbus;

Informacinius stendus statyti prie esamų pagrindinių kelių šalia teritorijos, kad jie būtų matomi kuo daugiau žmonių. Stenduose pateikti informaciją apie teritorijos svarbą, joje esamas gamtines vertybes ir reikalingas priemones joms išsaugoti. Stendus reikėtų įrengti antraisiais plano įgyvendinimo metais, kad vietiniai ir kiti besilankantys žmonės susipažintų su jų pašonėje vykstančiais darbais, jų tikslingumu ir reikšme.

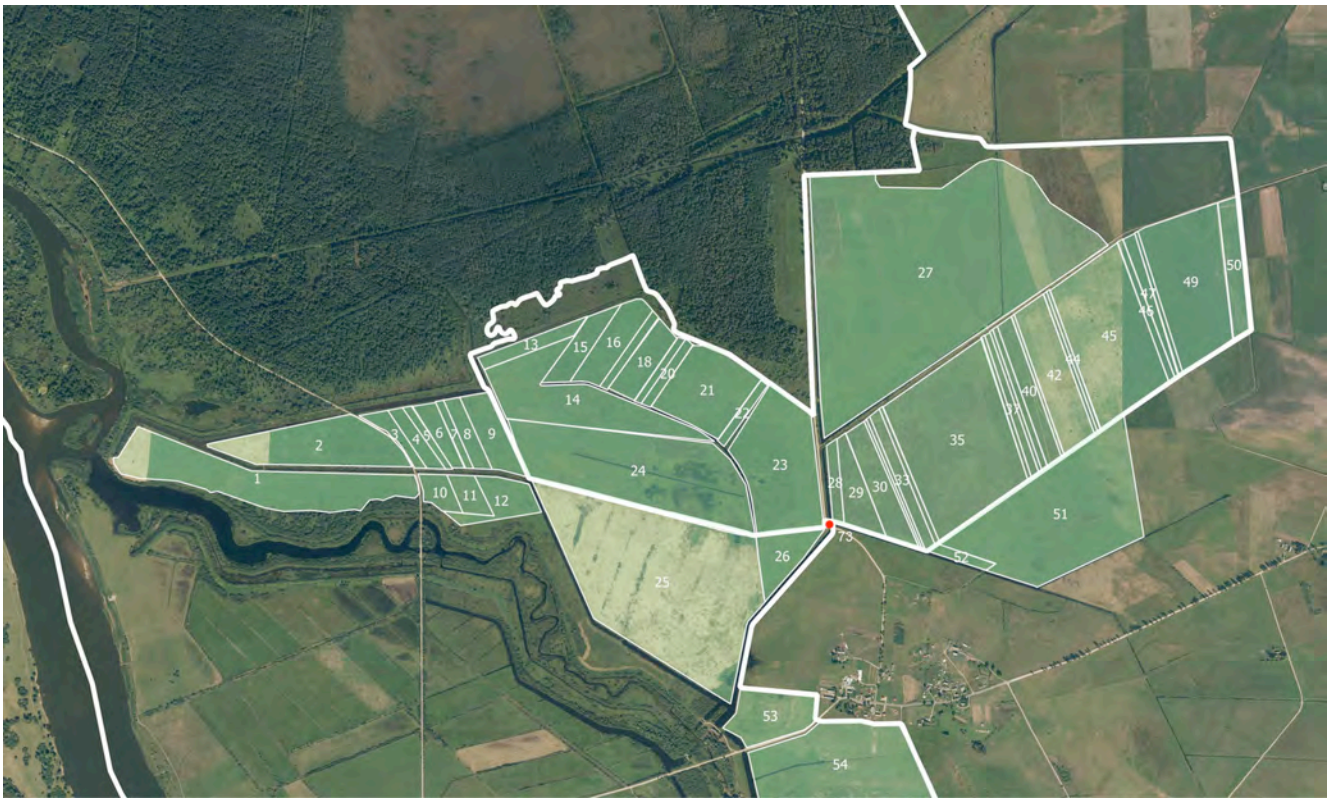
Priemonė 4.2. Šilutės rajono masinėse informacijos priemonėse parengti straipsnius/reportažus apie teritorijoje esančias vertybes ir joje vykdomus tvarkymo darbus.

Vienas straipsnis/reportažas turėtų būti apie teritorijos svarbą, joje esamas gamtines vertybes. Kitame turėtų būti pristatomi tvarkymo darbai, jų reikalingumas, pasiekimai. Straipsniai turėtų būti rašomi arba skaitomiausiuose Šilutės rajono laikraščiuose arba respublikinės reikšmės laikraščiuose, žurnaluose ar televizijoje. Bent vienas straipsnis/reportažas turėtų būti padarytas pirmaisiais plano

įgyvendinimo metais. Antrasis straipsnis/reportažas gali būti ir po kelių metų, kai matysis bent daliniai plano įgyvendinimo rezultatai.

Priemonė 4.3. Suorganizuoti seminarus ar individualias konsultacijas Sausgalvių polderio pievų žemės savininkams ar potencialiems naudotojams apie galimybes įsitraukti į buveinių tvarkymą per Kaimo plėtros programos „Agrarinės aplinkosaugos“ priemones.

Bendro susirinkimo metu ar individualių konsultacijų pagalba reikia išplatinti informacinę medžiagą apie galimybes tvarkyti pievas paaiškinant tvarkymo reikalingumą. Reikia siekti, kad tokiose konsultacijose ar seminaruose sudalyvautų visi potencialūs tvarkytojai iš gretimų teritorijų bei žemės valdas teritorijoje turintys savininkai. Seminarą ar konsultacijas reikia pravesti pirmaisiais metais, kad nuo antrų metų savininkai jau galėtų įsitraukti į teritorijos tvarkymą. Vėliau susitikimus kartoti kas keli metai primenant ir kitiems žemės savininkams apie įvairias galimybes tvarkant teritoriją.

7 pav. Sausgalvių II polderio pievų tvarkymo priemonių lokalizavimo brėžiniai.

7 lentelė

GAMTOTVARKOS DARBŲ ĮKAINIAI, ĮGYVENDINIMO PERIODIŠKUMAS, APIMTYS, PRIORITETIŠKUMAS IR LĖŠŲ POREIKIS

Priemonės eil. Nr.	Gamtotvarkos plano priemonės pavadinimas	Tvarkymo plotas		Atsakinga institucija	Darbų įkainiai Eur/ha ar Eur/m ar Eur/vnt.	Gamtotvarkos plano įgyvendinimo metai ir priemonėms planuojamos išlaidos									
						1 metai		2 metai		3 metai		4 metai		5 metai	
		Ploto Nr.	Visas plotas, ha			Darbų apimtis	Išlaidos	Darbų apimtis	Išlaidos	Darbų apimtis	Išlaidos	Darbų apimtis	Išlaidos	Darbų apimtis	Išlaidos
1 uždavinys. Atkurti ir palaikyti geros struktūros vientisą 6450 Aliuvinių pievų buveinę ne mažesniame nei 300 ha plote															
1.1.	Sumedėjusios augmenijos šalinimas	51	31,76	Nemuno deltos regioninio parko direkcija				1,00							
		56	41,18					17,00							
		63	11,31					1,50							
		64	1,14					1,14							
		65	1,26					0,16							
		66	12,29					1,29							
		71	16,14					1,14							
		72	28,17					15,00							
1.2.	Šienavimas ir/arba ganymas	1-50	399,81	Nemuno deltos regioninio parko direkcija		399,81		399,81		399,81		399,81		399,81	
		51	31,76					30,76		30,76		30,76		30,76	
		52-55	71,22			71,22		71,22		71,22		71,22		71,22	
		56	41,18			24,18		41,18		41,18		41,18		41,18	
		57-62	67,94			67,94		67,94		67,94		67,94		67,94	
		63	11,31			9,81		11,31		11,31		11,31		11,31	
		64	1,14					1,14		1,14		1,14		1,14	
		65	1,26			1,10		1,26		1,26		1,26		1,26	
		66	12,29			11,00		12,29		12,29		12,29		12,29	
		67-70	12,48			12,48		12,48		12,48		12,48		12,48	
		71	16,14			15,00		16,14		16,14		16,14		16,14	
		72	28,17			13,17		28,17		28,17		28,17		28,17	
2 uždavinys. Nustatyti ir vykdyti subalansuotą, ekologiškai naudingą pavasarinio potvynio lygio ir trukmės kontrolę, atsižvelgiant į tikslinių saugomų rūšių veisimosi fenologiją ne mažesniame nei 300 ha plote															
2.1.	Parengti ir sudaryti			Nemuno		x									

	sutartį su polderių sistemą prižiūrinčia įstaiga, kitais suinteresuotais asmenimis, kad vandens pumpavimas iš užlietų pievų būtų atliekamas pagal nustatytą režimą.			deltos regioninio parko direkcija											
2.2.	Reguliuoti vandens lygius paukščių perėjimo sezono metu	3-26; 28-49; 51; 52	313,58	Polderių sistemą prižiūrinti įstaiga				313,58		313,58		313,58		313,58	

3 uždavinys. Sudaryti sąlygas mažinti medžioklės keliamą grėsmę retoms paukščių rūšims

3.1.	Patikslinti leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės ploto vienete sąlygas, uždraudžiant paukščių medžioklę Sausgalvių botaninio-zoologinio draustinio teritorijoje, išskyrus teisės aktų nustatyta tvarka vykdomą varninių paukščių gausos reguliavimą.			Klaipėdos RAAD		x									

4 uždavinys. Informuoti visuomenę apie teritorijos gamtines vertybes, jų apsaugos poreikius ir suaktyvinti vietos bendruomenės bei žemės savininkų/naudotojų dalyvavimą teritorijos tvarkyme

4.1.	Prie teritorijos pastatyti informacinius stendus apie teritorijos vertę, jos tvarkymo reikalingumą ir vykdomus darbus	73		Nemuno deltos regioninio parko direkcija				2							

4.2.	Šilutės rajono masinėse informacijos priemonėse parengti straipsnius/reportažus apie teritorijoje esančias vertybes ir joje vykdomus tvarkymo darbus	-	-	Nemuno deltos regioninio parko direkcija		1						1			
4.3.	Suorganizuoti seminarus ar individualias konsultacijas Sausgalvių polderio pievų žemės savininkams ar potencialiems naudotojams apie galimybes įsitraukti į buveinių tvarkymą per Kaimo plėtros programos „Agrarinės aplinkosaugos“ priemones	-	-	Nemuno deltos regioninio parko direkcija		1						1			

8 lentelė

GAMTOTVARKOS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS IR NUMATYTOS IŠLAIDOS

Priemonės eil. Nr.	Tvarkymo ploto Nr.	Gamtotvarkos plano įgyvendinimo metai ir priemonėms planuojamos išlaidos										Iš viso planuojamų išlaidų	Galimi finansavimo šaltiniai	Finansavimo prioritetai
		6 metai		7 metai		8 metai		9 metai		10 metai				
		Darbų apimtis	Išlaidos	Darbų apimtis	Išlaidos	Darbų apimtis	Išlaidos	Darbų apimtis	Išlaidos	Darbų apimtis	Išlaidos			
1 uždavinys. Atkurti ir palaikyti geros struktūros vientisą 6450 Aliuvinių pievų buveinę ne mažesniame nei 300 ha plote														
1.1.	51												ES parama, LR biudžetas	I
	56													
	63													
	64													
	65													

	66													
	71													
	72													
1.2.	1-50	399,81		399,81		399,81		399,81		399,81			KPP	I
	51	30,76		30,76		30,76		30,76		30,76				
	52-55	71,22		71,22		71,22		71,22		71,22				
	56	41,18		41,18		41,18		41,18		41,18				
	57-62	67,94		67,94		67,94		67,94		67,94				
	63	11,31		11,31		11,31		11,31		11,31				
	64	1,14		1,14		1,14		1,14		1,14				
	65	1,26		1,26		1,26		1,26		1,26				
	66	12,29		12,29		12,29		12,29		12,29				
	67-70	12,48		12,48		12,48		12,48		12,48				
	71	16,14		16,14		16,14		16,14		16,14				
	72	28,17		28,17		28,17		28,17		28,17				

2 uždavinys. Nustatyti ir vykdyti subalansuotą, ekologiškai naudingą pavasarinio potvynio lygio ir trukmės kontrolę, atsižvelgiant į tikslinių saugomų rūšių veisimosi fenologiją

2.1.	-												LR biudžetas	I
2.2.	3-26; 28-49; 51; 52	313,58		313,58		313,58		313,58		313,58			LR biudžetas	I

3 uždavinys. Sudaryti sąlygas mažinti medžioklės keliamą grėsmę retoms paukščių rūšims

3.1.													LR biudžetas	II

4 uždavinys. Informuoti visuomenę apie teritorijos gamtines vertybes, jų apsaugos poreikius ir suaktyvinti vietos bendruomenės bei žemės savininkų/naudotojų dalyvavimą teritorijos tvarkyme

4.1.	73												ES parama, LR biudžetas	II
4.2.	-			1						1			LR biudžetas	II
4.3.	-			1						1			LR biudžetas	II

4. GAMTOTVARKOS PRIEMONES ĮGYVENDINANČIOS INSTITUCIJOS IR JŲ FUNKCIJOS

Sausgalvių II polderio didžioji dalis patenka į Nemuno deltos regioninį parką, todėl parko direkcijai ir turėtų atitekti pagrindinė Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimo funkcija. Parko direkcijoje turi būti paskirtas atsakingas asmuo, kuris tiesiogiai koordinuos plane numatytus veiksmus. Paskirtasis asmuo turi imtis viso organizacinio, o kai kuriais atvejais ir vykdomojo darbo: bendrauti su vietos gyventojais, įvairiomis institucijomis (Šilutės rajono savivaldybės administracija ir kt.), ieškoti lėšų numatytoms veikloms atlikti, skelbti konkursus plane numatytiems gamtotvarkos darbams atlikti bei vykdyti šių darbų kontrolę.

Direkcija atsakinga už darbų organizavimą įgyvendinant vienas svarbiausių priemonių – 1.1., 1.2., 2.1. ir 2.2. Šiuo atveju nemažai galėtų pasitarnauti žemės savininkai, kurie imtųsi iniciatyvos tvarkyti savo valdomus plotus. Direkcijos specialistas turėtų jiems talkininkauti aiškinant tvarkymo seką bei padedant kreiptis dalyvaujant įvairiose pievų ir šlapynių tvarkymo programose ar projektuose. Visi savininkai apie jų žemėje galimas veiklas buvo informuoti viešo susitikimo metu. Tačiau ir toliau būtina su jais bendradarbiauti asmeninių konsultacijų ar bendro seminaro metu (4.3. priemonė). Likusiuose plotuose tvarkymą taip pat turi koordinuoti direkcijos specialistas ieškant ūkininkų ar kompanijų, galinčių nuomoti ir tvarkyti valstybinę žemę.

Organizuojant veiklas 2.1. ir 2.2., direkcija tiesiogiai dalyvauja sudarant sutartį ir toliau kontroliuoja šios sutarties laikymąsi. Įgyvendinamų darbų priežiūrą vykdo paskirtas parko direkcijos specialistas.

Paukščių medžioklės klausimais, numatytais 3.1. punkte, atsakingas yra Klaipėdos RAAD.

Visuomenės informavimo veiklą organizuoja Nemuno deltos regioninio parko direkcija. Šioje veikloje gali būti vykdomas glaudus bendradarbiavimas su žiniasklaidos atstovais (ypač 4.2. priemonė) ir aplinkinių seniūnijų darbuotojais (4.3 priemonė).

Už teritorijos kontrolę atsakingi Klaipėdos RAAD pareigūnai.

5. IŠTEKLIŲ ANALIZĖ, LĖŠŲ POREIKIS GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONĖMS ĮGYVENDINTI IR FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Nemuno deltos regioninio parko direkcija jokiu būdu nėra pajėgi atlikti visų darbų savo jėgomis. Direkcijoje gali būti paskirtas 1 specialistas, kuris koordinuotų ir organizuotų plano įgyvendinimo veiklas. Daliai priemonių įgyvendinti turėtų būti skelbiami konkursai ir darbus vykdytų konkursus laimėjusios organizacijos. Konkurse gali dalyvauti įvairios aplinkos tvarkymo įmonės, ūkininkai. Privačiose žemėse teritorijos tvarkymo darbus turėtų atlikti ūkininkai, ar jų samdytos įmonės. Teritorijoje vyrauja agrarinis kraštovaizdis, yra nemažai ūkininkų, išsidėstę kelios gyvenvietės, ne per toliausiai yra Šilutės miestas, todėl manoma, kad surasti atitinkamą įmonę ar žmones, kurie vykdytų tvarkymo darbus, neturėtų būti sunku.

Medžiagomis, reikalingomis atlikti plano įgyvendinimo darbus, pasirūpins konkursą laimėjusios organizacijos.

Gamtotvarkos plano įgyvendinimui reikalingos lėšos buvo apskaičiuojamos vadovaujantis Žemės ūkio ministerijos paruošta kraštovaizdžio tvarkymo programa, apklausų būdu, taip pat kai kurių darbų kaštai buvo įvertinti vadovaujantis analogų metodu.

Preliminariai nustatyta, kad gamtotvarkos priemonių įgyvendinimui per 10 metų reikės maždaug ..... Eur. Lėšos visoms šioms veikloms numatytos gauti iš ES fondų ar LR Valstybės biudžeto lėšų, ...

6. GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLINIMAS IR STEBĖSENA

Gamtotvarkos planas turi būti reguliariai tikslinamas apsvarstant, ar įgyvendinamos priemonės iš tiesų daro laukiamą poveikį projekto tikslui. Tam būtina reguliari buveinių ir rūšių kokybės, dydžio ar skaičiaus stebėsena. Jei stebėsena parodo, kad tikslai nėra įgyvendinami, gamtotvarkos planas turi būti tikslinamas. Naujai atsiradę veiksniai, kurių nebuvo gamtotvarkos plano rengimo metu, taip pat gali pakeisti situaciją, sudarydami poreikį naujoms patikslintoms priemonėms.

Gamtotvarkos planas turi būti peržiūrimas ir tikslinamas po šešerių metų, parengiant peržiūrėjimo ataskaitą. Ataskaitoje turi būti aprašyta:

- Uždavinių įgyvendinimas. Jei užduotys neįgyvendintos, to priežastys turi būti pagrįstos.
- Uždavinių tinkamumas esamai situacijai.
- Gamtotvarkos plano priemonių finansavimas ir lėšų panaudojimas.
- Pasiekti rezultatai.
- Saugomų buveinių ir rūšių būklė, vadovaujantis šių objektų stebėsenos rezultatais.
- Suinteresuotų asmenų indėlis, derinimo rezultatai, susitarimai.
- Būtinybė pakeisti vykdomas Gamtotvarkos plano priemones ar numatyti naujas.

Už gamtotvarkos plano peržiūrėjimą atsakinga Nemuno deltos regioninio parko direkcija. Prieš atliekant peržiūrą rekomenduojama gauti mokslininkų, ypač jeigu jie vertino saugomų gamtos vertybių būklę, kitų suinteresuotų institucijų ar asmenų pastabas ir pasiūlymus. Parengta išsamios peržiūros ataskaita turi būti pateikta Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos.

Gamtotvarkos plano peržiūros metu turi būti atliktas ne tik jo rezultatų įvertinimas, bet ir, reikalui esant, papildymas naujais duomenimis. Pakeistas gamtotvarkos planas turi būti apsvarstytas su suinteresuotais asmenimis ir įstaigomis. Jo derinimo procedūra ta pati, kaip ir gamtotvarkos plano.

Jeigu įgyvendinant patvirtintą gamtotvarkos planą paaiškėja, kad mažėja saugomų rūšių skaičius, blogėja buveinių būklė arba surandama efektyvesnių būdų užtikrinti palankią jų apsaugos būklę, atsiranda naujų aplinkybių, tvarkymo darbų organizatorius gali inicijuoti patvirtinto dokumento keitimą.

Už stebėsenos vykdymą, rezultatų kaupimą ir apibendrinimą atsakinga Nemuno deltos regioninio parko direkcija.

Gamtotvarkos plano stebėsena apima indikatorių grupes, galinčias parodyti plano veiksmingumą:

- ūkinės veiklos stebėsena;
- rūšių ir buveinių būklės stebėsena.

9 lentelė

ŪKINĖS VEIKLOS STEBĖSENOS APIMTYS

Stebėsenos objektas	Parametrai	Periodiškumas
Gamtotvarkos darbai pievų buveinėse	- iškirstų sumedėjusių augalų plotas (ha); - nušienautų/ganytų pievų plotas (ha); - gruntinio vandens lygio aukštis paukščių perėjimo metu (cm nuo žemės paviršiaus)	Kasmet

Siekiant įvertinti tvarkymo darbų naudą retoms rūšims ir buveinėms, turi būti stebima jų būklė.

Kas 3 metai, pradedant pirmaisiais plano įgyvendinimo metais turi būti sukartografuota Aliuvinių pievų buveinė ir nustatytas tikslus jos užimamas plotas, charakteringų augalų rūšinė

sudėtis ir skaitlingumas, augalų bendrijos struktūra. Šie skaičiai įtraukiami į peržiūrą ir, jei saugoma buveinė mažėja ar prastėja jos būklė, reikia imtis priemonių, kad būtų nustatyta jų mažėjimo priežastis. Taip pat reikėtų apsvarstyti, ar tinkamas stebėjimų dažnumas. Valstybinėje monitoringo programoje nustačius kitą Europos svarbos buveinių stebėsenos dažnumą, reikėtų vadovautis ta programa.

Tikslinės paukščių rūšys, dėl kurių buvo įsteigtos PAST – švygždos, griežlės, gaiduko, stulgio, meldinės nendrinukės, turi būti stebimos pagal Valstybinę monitoringo programą nustatytu dažnumu, o monitoringuojamų rūšių gausumo ir jų buveinių išsaugojimo laipsnio parametrai įvertinami vadovaujantis esamomis patvirtintomis metodikomis. Švygždos, griežlės, gaiduko, stulgio, meldinės nendrinukės stebėjimo taškai išdėstyti individualioje Nemuno deltos PAST monitoringo programoje. Sausgalvių pievų PAST turi būti monitoringuojama visa teritorija.

Literatūros sąrašas

1. Basalykas A. 1958. Lietuvos TSR fizinė geografija. T. 1. Vilnius. P. 101-166
2. Basalykas A. 1965. Lietuvos TSR fizinė geografija. 2 dalis. Vilnius. P 34-37
3. Ats. Red. Rašomavičius V. 1998. Lietuvos augalija. 1 pievos. Kaunas-Vilnius.
4. Gudžinskas Z. 1999. Lietuvos induočiai augalai. Vilnius.
5. Kavaliauskas P., M. Jankauskaitė, D. Veteikis, R. Šimanauskienė. 2013. Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jos tipų identifikavimo studija. I dalis. Kraštovaizdžio supratimo ir jo erdvinės struktūros pažinimo nuostatos. Vilnius.
6. Kavaliauskas P., M. Jankauskaitė, D. Veteikis, R. Šimanauskienė, M. Dumbliauskienė. 2013. Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jos tipų identifikavimo studija. II dalis. Lietuvos kraštovaizdžio erdvinės raiškos identifikavimo ir lokalizavimo analizė. Vilnius.
7. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas Nr. I-301, 1993.11.09 (Žin., 1993, Nr. 63-1188; 2001, Nr. 108-3902)
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 41-1335)
9. Mierauskas P. (2009) Gamtotvarka. Vilnius.
10. Rašomavičius V. (redaktorius ir sudarytojas) (2001) Europinės svarbos buveinės Lietuvoje. Vilnius.
11. Stanevičius V., L. Raudonikis. 2007. Sausgalvių pievų gamtotvarkos plano pagrindžiamoji informacija.
12. Švažas S., E. Drobelis, L. Balčiauskas, L. Raudonikis. 2000. Svarbios Lietuvos pelkės ir seklūs vandenys. OMPO, Ekologijos institutas.
13. 92/43/EEB 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos. Official Journal of the European Communities, Nr. L 206, 22.7.1992, psl. 7-14.
14. 79/409/EEB 1979 m. balandžio 2 d. Tarybos direktyva dėl laukinių paukščių apsaugos. Official Journal of the European Communities, Nr. L 103, 25.4.1979, psl. 1-19.,
15. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastras. Prieiga per internetą: https://stk.am.lt/ (Žiūrėta 2017 m. 08-09 mėn.)
16. Saugomų rūšių informacinė sistema. Prieiga per internetą: https://sris.am.lt/ (Žiūrėta 2017 m. 9 mėn.)